

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма
«Українська мова. 7–9 класи»
для закладів загальної середньої освіти
(автори: Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П.,
Плівачук К. В., Попова Т. Д.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»
(наказ Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Українська мова не просто виконує комунікативну функцію, вона – одухотворення нашого життєдайного середовища. Вільне володіння державною мовою забезпечує можливість здобувачам освіти задовольняти соціальні, культурні, освітні потреби, сприяє об'єднанню суспільства. Для навчання української мови та формування ціннісних орієнтацій особистості створено цю модельну програму.

Програму розроблено на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898, та з урахуванням положень Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 № 235.

У цій модельній програмі визначено мету, завдання, принципи, очікувані результати навчання учнів / учениць, зміст навчального предмета та види навчальної діяльності.

У контексті сучасних освітніх пріоритетів **мета** навчання української мови – формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатой мовної особистості.

Основні **завдання** предмета «Українська мова» – навчити вільно, комунікативно доцільно користуватися засобами української мови; виховати свідоме прагнення до вивчення української мови; сформувати духовний світ учнів / учениць, цілісні світоглядні уявлення, загальнолюдські ціннісні орієнтири; розвинути мислення, пам'ять, творчі здібності, естетичні почуття, самоповагу та впевненість у собі. Знання мають стати інструментом у розв'язанні життєвих проблем, засобом особистісного розвитку, соціалізації, успішного професійного становлення та облаштування свого життя.

Модельну програму зорієнтовано на компетентнісне навчання української мови та формування наскрізних умінь, визначених Державним стандартом: читати з розумінням, висловлювати власну думку усно й письмово, критично та системно мислити, діяти творчо, виявляти ініціативність, здатність логічно обґрунтувати позицію, конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми. Основою формування ключових компетентностей є особистісні якості, індивідуальний, соціальний, культурний і навчальний досвід учнів / учениць; їхні потреби та інтереси, які мотивують до активного навчання; знання, уміння та ставлення, що формуються в освітньому, соціокультурному та інформаційному середовищі, у різних життєвих ситуаціях.

Навчання української мови ґрунтується на таких **принципах**: 1) науковості, доступності, зв'язку теорії з практикою, міцності, наступності й перспективності, системності й послідовності; 2) позитивної емоційності, використанні методів і прийомів, які задовольняють допитливість; 3) науковості й доступності навчального матеріалу; 4) комунікативної спрямованості освітнього процесу.

Рекомендована кількість годин на вивчення української мови в 7 – 9 класах – 3 години (105 годин на рік). Кількість годин на вивчення тієї чи тієї теми вчитель / вчителька розподіляє самостійно.

Програма для кожного класу складається з логічно завершених тематичних модулів (частин), послідовність яких за потреби можна змінювати.

Сформульовані в кожному модулі **ціннісні орієнтири**, не обмежуючи академічної свободи вчителя / вчительки, мають на меті допомогти вибрати тематику творчих робіт і дидактичного матеріалу, урізноманітнити й структурувати навчальну діяльність, сформувати в учнів / учениць компетентності, необхідні для успішної самореалізації в суспільстві. Цінності — це те, що особливо важливе для людини, джерело мотивації діяльності. Їх усвідомлення та реалізація дають можливість сформуватись особистості. Особливу увагу в контексті сьогодення належить приділити формуванню громадянськості, патріотизму. Громадянськість – духовно-моральна цінність, світоглядно-психологічна характеристика людини, що зумовлена її державною самоідентифікацією, усвідомленням належності до конкретної країни. Результатом процесу формування громадянськості є набуття особистістю

громадянської позиції, заснованої на ідеях і почуттях соціальної відповідальності, моральної, національної гідності. Патріотизм – одна з основоположних цінностей людського суспільства протягом усіх періодів історичного розвитку, основа національної ідентичності, державного будівництва й національної безпеки. Значення патріотизму зростає в критичних ситуаціях історичного розвитку: під час війни, загострення соціальних конфліктів, природних катаклізмів. Учні / учениці мають не тільки ідентифікувати себе з українським народом, але й прагнути розбудовувати свою країну, працювати на її благо, захищати, дотримуватися законів України, володіти державною мовою, а також визнавати пріоритети прав людини, поважати свободу, демократію, справедливість.

Визначені в програмі переліки ціннісних орієнтирів можна доповнювати та скорочувати.

Очікувані **результати навчання**, які окреслено в першій колонці основної частини модельної програми, – це результати, яких потрібно досягти на певному етапі освітнього процесу. Їх визначено згідно з вимогами до обов'язкових результатів навчання в мовно-літературній освітній галузі (додаток 2 до Державного стандарту).

Орієнтовну послідовність досягнення очікуваних результатів навчання учнів / учениць забезпечено структуруванням **змісту навчального предмета** з використанням розділів, тем (тематик). Пропонований зміст окреслює рекомендований обсяг навчального матеріалу, який потрібно опанований за певний період навчання в процесі досягнення очікуваних результатів.

Серед наведених у програмі **видів навчальної діяльності** (третя колонка основної частини) учитель / учителька може обирати ті, які вважає найбільш актуальними й доцільними. Для зручності традиційно виділено уроки розвитку мовлення, які також є орієнтовними.

У програмі виокремлено мовну та мовленнєву лінії. **Мовна** лінія забезпечує засвоєння знань про мовну систему та формування відповідних умінь і навичок. **Мовленнєву** лінію, зміст якої реалізують на кожному уроці, скеровано на формування комунікативних умінь і навичок. Обов'язковим компонентом є культура мовлення, яка передбачає правильну вимову та слововживання, чітку побудову речень, логічний зв'язок між ними в тексті.

Програма створює умови для активізації навчально-виховної діяльності, що передбачає: збагачення змісту навчального матеріалу емоційною, особистісно значущою інформацією; впровадження особистісно орієнтованого спілкування; утвердження людської гідності; використання діалогу як основної форми навчального спілкування; створення на уроках позитивної емоційної атмосфери; гнучкість форм організації різних видів діяльності (індивідуальна, парна, групова, колективна). Міжпредметні зв'язки сприятимуть розвитку інтелектуальних і моральних якостей особистості, комунікативних умінь і навичок. Сучасні педагогічні технології (навчання в співпраці, проєктна діяльність, використання інформаційних технологій) забезпечать індивідуалізацію та диференціацію навчання.

У програмі враховано наступність між циклами навчання. Вона є логічним продовженням модельної навчальної програми з української мови адаптаційного циклу (5 – 6 класи), створеної цим самим авторським колективом.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

7-й клас

(105 годин на рік; 3 години на тиждень)

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
ВСТУП Українська мова єднає нас <u>Ціннісні орієнтири</u> • Усвідомлення того, що українська мова єднає громадян України, робить Україну сильною європейською державою, а цивілізований світ сприймає носіїв української як сміливих, волелюбних і нескорених. Гордість за свій народ і свою державу. • Повага до державних символів України. • Усвідомлення мовних обов'язків громадянина держави. • Цінності духовної єдності поколінь. Цінності історії свого роду. • Готовність спілкуватись українською як підтвердження духовного становлення та культурного рівня особистості. • Доброзичливе спілкування.		
<i>Учень / учениця:</i> логічно й послідовно презентує в доцільній жанровій формі власні погляди, ідеї, переконання, підкріплюючи їх аргументами та наводячи доречні приклади із власного або суспільно-історичного досвіду [9 МОВ 1.6.1-1] виявляє і передбачає емоційні реакції в різних ситуаціях спілкування [9 МОВ 1.8.1-1] позитивно впливає на емоційний стан учасників групової комунікації, цінуючи власну культурну традицію та виявляючи повагу до інших [9 МОВ 1.8.3-1] коментує та обґрунтовує	МОВНА ЛІНІЯ • Мова – нетлінний скарб кожного народу. Українська мова як засіб єднання, згуртування українського народу. Державна мова – один із найважливіших чинників існування держави. МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Мовленнєвий етикет. Стійкі вислови в системі мовленнєвого етикету українців (зі значенням вітання, прощання, вибачення, вдячності, прохання, згоди, незгоди, співчуття тощо). ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Для чого потрібна єдність, згуртованість народу? 2. Що об'єднує українців? 3. Чому мова має значення? 4. Чи потрібно й чому досконало вивчати мову своєї країни?	МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Коментування висловів відомих людей про українську мову та значення її в житті суспільства. • Перегляд та обговорення відеосюжетів, музичних кліпів тощо, пов'язаних із визначеною темою. • Обговорення ситуації проблемного характеру з метою прийняття рішення, пошуку висновків, розв'язання проблеми. • Розповідь за запропонованою опорною схемою, таблицею, малюнком. • Ознайомлення з українським лінгвістичним інтернет-порталом «Словники України онлайн». • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Колективне укладання переліку цікавих учням / ученицям українськомовних сайтів (фільмів, пісень тощо). • Виконання проєкту (слайд-

актуальність порушених в одному чи кількох текстах проблем з урахуванням власного досвіду та культурно-історичного контексту [9 MOV 2.2.1-1] на основі прочитаного створює власний або колективний медійний продукт [9 MOV 2.7.2-1] обстоює власну позицію щодо порушеної проблеми, аналізуючи та узагальнюючи різні погляди та ідеї [9 MOV 3.1.2-3]		шоу, колаж, соціальна реклама, участь у теле- чи радіопередачі, інтерв'ю про українську мову як засіб єднання українського народу). Урок розвитку мовлення Створення мінітекстів, у тому числі діалогів, із використанням стійких мовних висловів етикетного характеру (зі значенням вітання, прощання, вибачення, вдячності, прохання, згоди, незгоди, співчуття тощо).
---	--	---

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО <u>Ціннісні орієнтири</u> - Шанування духовних цінностей народу, повага до національних символів, розуміння внеску українців у світову історію та культуру. - Знання мови як однієї з ознак культурної особистості; необхідність мовної освіти та самоосвіти. - Усвідомлення здоров'я як загальнолюдської цінності; бажання дотримуватися здорового способу життя. - Усвідомлення необхідності використовувати надійні джерела інформації (телебачення, радіо, газети, інтернет-ресурси) для здобування нових знань, розширення свого кругозору. - Прагнення вдосконалювати власне мовлення.		
<i>Учень / учениця:</i> відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення, акцентуючи увагу на важливих деталях [9 MOV 1.1.2-1] обговорює актуальність почутого тексту, зв'язок тексту із ситуацією спілкування [9 MOV 1.1.2-2]	МОВНА ЛІНІЯ Словотвір - Похідні й непохідні слова. Основні способи словотворення. Лексикологія. Фразеологія - Лексичне значення слова. Групи слів за значенням, походженням, вживанням. Фразеологізми. Морфологія - Рід та число іменників. Відмінювання іменників.	МОВНА ЛІНІЯ - Розбір слова за будовою та визначення способу його творення. - Утворення слів вивченими способами, зокрема складних слів. - Тлумачення лексичного значення слів і фразеологізмів. - З'ясування лексичного значення слова за довідником із метою правильного його вживання в реченні.

переказує почуте повідомлення докладно, акцентуючи увагу на змісті в цілому, на окремих важливих деталях або фрагментах почутого повідомлення відповідно до мети й ситуації спілкування [9 МОВ 1.2.1-1] розрізняє окремі елементи маніпуляції [9 МОВ 1.4.4-2] визначає достовірність, новизну, несуперечливість інформації, відповідність своїм переконанням, поглядам [9 МОВ 1.5.1-2] комунікує, визнаючи право на існування іншої думки, з дотриманням принципів етики спілкування, норм літературної вимови [9 МОВ 1.6.1-2] визначає специфіку складників структури текстів (зокрема медіатекстів) [9 МОВ 2.1.2-2] характеризує взаємозв'язок між темою, мікротемами та основною думкою тексту [9 МОВ 2.2.3-1] характеризує особливості структури тексту, визначаючи функції та роль мовних засобів у ньому [9 МОВ 2.4.3-1] використовує для виконання завдань текстові/медіатекстові	Особливості окремих відмінкових форм іменників. - Групи прикметників за значенням. Ступені порівняння прикметників. - Відмінювання числівників. Поєднання числівників з іменниками. Уживання числівників на позначення часу. - Розряди займенників. Орфографічний практикум - Букви <i>е, и</i> на позначення ненаголошених голосних у корені слова. - Правопис префіксів. - Велика буква та лапки у власних назвах. - Правопис складних слів разом і з дефісом. - Зміни приголосних під час творення слів за допомогою суфіксів <i>-ськ-, -ств-</i> та під час творення іменників із суфіксом <i>-ин-</i>. - Подвоєні букви. - Апостроф. М'який знак. - Написання слів іншомовного походження (букви <i>и, і</i>; подвоєні букви; апостроф; м'який знак). Лексичні помилки Уживання слів у невластивому їм значенні; неточне вживання фразеологізмів; тавтологія; уживання зайвого слова; уживання слів, не властивих українській мові (<i>практично</i>). МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ - Повторення вивченого про стилі мовлення. Поняття про публіцистичний стиль. - Поняття про медіатекст. Особливості медійної інформації. Засоби масової інформації (ЗМІ). Поняття про джерело інформації. Надійність джерел інформації. Неправдива (фейкова) інформація. - Новини як оперативні	- Складання речень з омонімами. - Доповнення речень словами з урахуванням контексту, заміна окремих слів синонімічними. - Розрізнення слів різних частин мови. - Відмінювання іменників, числівників, займенників. - Утворення ступенів порівняння прикметників. - Доповнення речень іменниками, прикметниками, числівниками, займенниками у відповідних відмінкових формах. - Виправлення помилок, допущених під час творення ступенів порівняння прикметників. - Складання речень із числівниками на позначення дат і часу. - Записування цифр у реченнях і текстах словами (числівниками). - Вибір форми іменника у сполученні із числівником. - Розрізнення займенників різних розрядів. - Складання і проведення словникових диктантів. - Виправлення орфографічних помилок. - Виконання тестових завдань з орфографії. - Визначення в слові орфограм, записування слів із вивченими орфограмами, виправлення таких помилок. - Робота з орфографічним словником (у т. ч. електронним). - Виправлення в реченнях лексичних помилок. - Відновлення прислів'їв, приказок з певної групи слів. - Створення та розв'язування кроссенсів (за вивченим матеріалом). - Ігри зі словами, вікторини, конкурси, ребуси (наприклад: ігри «Відгадай слово», «Віднови прислів'я», «Чарівна скриня», «Так – Ні»). - Створення лепбуків
--	--	--

джерела, інформацію з яких вважає достовірною та надійною, аргументує вибір таких джерел [9 МОВ 2.5.1-1] ідентифікує різні види помилок на рівні змісту, структури та мовного оформлення, виправляє та обґрунтовує зроблені виправлення з урахуванням засвоєних мовних норм [9 МОВ 3.3.1-1] аналізує і вдосконалює зміст написаного відповідно до теми та мети висловлювання [9 МОВ 3.3.2-1] визначає переваги і недоліки власних написаних текстів і планує власний навчальний розвиток з урахуванням аналізу допущених помилок [9 МОВ 3.3.3-1] визначає та характеризує системні міжрівневі взаємозв'язки між мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їх функціонування на основі узагальнення власних спостережень за мовою і мовленням [9 МОВ 4.1.1-1] використовує знання про системність мовних явищ для вдосконалення власного мовлення [9 МОВ 4.1.1-2]	повідомлення, які містять суспільно важливу та актуальну інформацію (<i>загальне ознайомлення</i>). Достовірність як ознака якісних новин.	«Фразеологізми – окраса мови», «Лексичні помилки». МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Аналіз та оцінювання прочитаного чи прослуханого тексту. • Аудіювання тексту публіцистичного стилю. • Добирання заголовка тексту. • Формулювання теми й основної думки тексту. Визначення мікротем і тематичних речень. • Колективне складання складного плану прослуханого або прочитаного тексту. • Обґрунтування вибору стилю для розкриття в тексті суспільно важливої теми. • Створення усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Редагування словосполучень і речень, у яких допущено граматичні помилки (з коментуванням і без). • Визначення й обґрунтування надійності джерела інформації. • Обґрунтування свого ставлення до конкретної інформації (у т. ч. щодо достовірності, новизни, несуперечливості). • Створення тексту за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіка тощо). • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. Уроки розвитку мовлення 1. Докладний письмовий переказ тексту публіцистичного стилю з елементами роздуму (за колективно складеним складним планом). 2. Аналіз письмового переказу. 3. Усний переказ новинного
---	---	---

		повідомлення українських ЗМІ (із зазначенням джерела цього повідомлення). Джерело повідомлення — українські ЗМІ (телебачення, радіо, газети, вебсайти).
--	--	---

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
-------------------------------	---	---------------------------

МОРФОЛОГІЯ. ОРФОГРАФІЯ

Дієслово

Ціннісні орієнтири

- Почуття поваги до рідного краю, народу, його історії. Плекання українських національних цінностей. Шанування української культури.
- Бережне ставлення до власного здоров'я, дотримання здорового способу життя.
- Дотримання правил безпечної поведінки.
- Цінності родинної життєдіяльності. Повага до всіх членів родини.
- Бережне ставлення до довкілля, усвідомлення взаємозв'язку власного здоров'я зі станом екології.
- Доброта, толерантне ставлення до представників різних національностей, людей з інвалідністю.
- Повага до прав і свобод людини.
- Успішна діяльність у технологічному швидкозмінному середовищі.
- Усвідомлення необхідності фінансової грамотності, застосування математичних знань у реальному житті, уміння працювати із числовою інформацією.
- Дотримання правил роботи з комп'ютером, планшетом; усвідомлення наслідків ігрової залежності та залежності від соцмереж.

Учень / учениця:	МОВНА ЛІНІЯ	МОВНА ЛІНІЯ
свідомо застосовує прийоми активного слухання [9 МОВ 1.1.1-1]	• Дієслово: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. • Форми дієслова: неозначена форма (інфінітив), особова форма, дієприкметник, дієприслівник, форми на <i>-но, -то</i> (загальне ознайомлення). • Неозначена форма дієслова (інфінітив). • Вид дієслів (доконаний, недоконаний). • Особові форми дієслова. • Безособові дієслова. • Теперішній час дієслів (змінювання за особами та числами). Правопис і вимова <i>-ться, -ися</i> в дієсловах (повторення).	• Виокремлення вжитих у тесті чи реченні дієслів та визначення морфологічних ознак і синтаксичної ролі цих слів. • Розрізнення, виписування та групування дієслів за певними ознаками. • Лінгвістичне мінідослідження. • Творення видових пар та часових і способових форм дієслів. • Складання речень із дієсловами визначеної форми. • Добирання дієслів-синонімів, прислів'їв, приказок, фразеологізмів із дієсловами. Пояснення значень прислів'їв, приказок, фразеологізмів. • Доповнення речень словами в потрібних граматичних формах.
відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення, акцентуючи увагу на важливих деталях [9 МОВ 1.1.2-1]		
формулює уточнювальні запитання до почутого для його розуміння [9 МОВ 1.1.2-4]		
переказує почуте повідомлення стисло, акцентуючи увагу на		

змісті в цілому, на окремих важливих деталях або фрагментах почутого повідомлення відповідно до мети й ситуації спілкування [9 МОВ 1.2.1-1] окреслює тематику і проблематику почутого повідомлення для подальшої інтерпретації [9 МОВ 1.4.1-1] коментує інформацію, сприйняту з одного чи кількох джерел [9 МОВ 1.5.1-1] комунікує, визнаючи право на існування іншої думки, з дотриманням принципів етики спілкування, норм літературної вимови [9 МОВ 1.6.1-2] добирає і використовує необхідні вербальні та невербальні засоби для ефективної комунікації з урахуванням ситуації спілкування та комунікативних намірів, соціального й культурного контексту [9 МОВ 1.7.1-1] використовує різні складники друкованого чи цифрового текстового джерела інформації (рубрикацію, заголовки, скорочення, виділення тощо) для оптимізації роботи з текстовою інформацією [9 МОВ 2.1.2-1] характеризує особливості структури тексту, визначаючи функції та роль мовних засобів у	• Минулий час дієслів (змінювання за родами та числами). • Майбутній час дієслів (форми майбутнього часу; змінювання за особами та числами). • Особливості відмінювання дієслів <i>дати, їсти, бути</i> та дієслів з основою на <i>-вісти (відповісти)</i>. • Дієслова I та II дієвідмін. Букви <i>е, и</i> в особових закінченнях дієслів. • Спосіб дієслів (дійсний, умовний, наказовий). • Творення дієслів умовного й наказового способів. М'який знак у дієсловах наказового способу (<i>повторення</i>). • <i>Не</i> з дієсловами. • Наголошування окремих дієслів та їхніх форм (<i>нести, везти, мести, плести, несемо, веземо, пишу, кажу</i> та ін.). ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Як саме дієслова допомагають нам у спілкуванні? Яку інформацію вони надають про конкретну дію? 2. Який спосіб словотворення, на вашу думку, найпродуктивніший для творення дієслів? 3. У чому полягає взаємозв'язок між дієсловами та особовими займенниками? 4. Що спільного, а що відмінного: 1) між дієсловами минулого й майбутнього часів; 2) між дієсловами теперішнього й майбутнього часів? 4. Чому з наказовою формою дієслова потрібно бути обережними? МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ	• Визначення в слові орфограм, записування дієслів із вивченими орфограмами. • Розбір дієслова як частини мови (за опорною схемою). • Лінгвістичний експеримент (заміна в тексті дієслів минулого часу дієсловами теперішнього часу тощо). • «Коло думок» (обмін думками з метою пошуку відповіді на проблемні запитання). • Обговорення мовної ситуації проблемного характеру з метою прийняття рішення, пошуку висновків, вирішення проблеми. • Гронування на тему «Дієслово». • Складання запитань для опитування учнів / учениць із теми «Дієслово». • Мальований скрайбінг, малюнкові схеми на визначену тему («Дієслова майбутнього часу» та ін.). • Робота зі словниками й довідковими джерелами. Обмін враженнями щодо здобутої в них інформації. • Ігри зі словами (вікторини, конкурси, ребуси, квести). МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Аудіювання, читання та аналіз текстів, які містять дієслова певної форми. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Формулювання уточнювальних запитань до почутого чи прочитаного для його розуміння. • Зіставлення текстів і графічних матеріалів (схем, таблиць). • Відновлення деформованого тексту. • Виразне читання художніх текстів з коментуванням ролі в мовленні безособових дієслів (наприклад: <i>хмариться, дощить</i>,
---	--	--

ньому [9 МОВ 2.4.3-1] представляє текстову інформацію з одного або кількох джерел, комбінуючи різні способи й засоби візуалізації змісту [9 МОВ 2.6.1-2] створює текст на основі кількох графічних джерел інформації, аналізуючи, порівнюючи, систематизуючи, узагальнюючи та оцінюючи її [9 МОВ 2.6.2-1] на основі прочитаного створює власний або колективний медійний продукт [9 МОВ 2.7.2-1] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 МОВ 3.1.4-1] толерантно коментує різні погляди на обговорювану проблему, узагальнює їх, обстоює власну позицію, дотримується норм етикету, засад академічної доброчесності під час онлайн-спілкування [9 МОВ 3.2.3-2] аналізує і вдосконалює зміст написаного відповідно до теми та мети висловлювання [9 МОВ 3.3.2-1] демонструє толерантність	• Бар'єри спілкування Правила гарного слухача. Використання інформації в різних ситуаціях спілкування.	сутеніє, світає та под.). • Усне висловлення, пов'язане з конкретною життєвою ситуацією, з використанням дієслів визначеної форми. • Зіставлення прочитаного із зображенням на малюнку (зокрема передавання емоцій людини в тексті та на малюнку). • Візуалізація текстової інформації; переведення текстової інформації в графічну. • Створення тексту на основі графічних джерел. • Складання речення, напису для постера чи гасла для участі у флешмобі з використанням різних форм дієслів. • Створення пам'ятки чи інструкції з використанням дієслів у неозначеній формі (наприклад: «Безпечна поведінка на водоймах»; «Як безпечно користуватися інтернетом»). • Створення та розігрування діалогів, які містять прохання про допомогу й поради щодо проблемної життєвої ситуації (з використанням дієслів наказового й умовного способів). • Створення допису в соцмережі про важливу подію родини (про подорож із сім'єю до іншого міста). • Складання заголовків для інструкцій і пам'яток із використанням інфінітивів (наприклад: «Як придбати QR-квиток для проїзду», «Як зберегти свій зір»). • Підготовка аудіопам'ятки «Наголошування дієслів». • Створення висловлення – заперечення тези «На грубість потрібно відповідати грубістю» з використанням дієслів із часткою <i>не</i>. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Виконання проекту (наприклад, створення відео,
--	---	--

і здатність до конструктивної взаємодії у процесі редагування [9 МОВ 3.3.3-2] визначає та характеризує системні міжрівневі взаємозв'язки між мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їх функціонування на основі узагальнення власних спостережень за мовою і мовленням [9 МОВ 4.1.1-1] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 МОВ 4.1.2-1] творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів нестандартні рішення, виявляючи художньо-образне, асоціативне мислення [9 МОВ 4.2.1-1]		постерів, колажу чи слайд-шоу на тему «Відбудова України» з використанням дієслів різних форм). Уроки розвитку мовлення 1. Есе в публіцистичному стилі з використанням дієслів у неозначеній формі (орієнтовні теми: «Допомогти довкіллю», «Дружити з природою», «Земле барвінкова, дай мені здоров'я»). 2. Аналіз есе. 3. Стислий усний переказ розповідного тексту художнього стилю про виконання певних дій. 4. Письмове висловлення, у якому описано алгоритм дій у певних ситуаціях (наприклад, під час сигналу «Повітряна тривога», пожежі, грози тощо). 5. Усне висловлення за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіка, схеми тощо).
---	--	--

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
Дісприкметник. Дієслівні форми на -но, -то <u>Ціннісні орієнтири</u> • Духовні цінності роду. Шанобливе ставлення дітей до батьків. • Сформованість естетичних почуттів, уявлень і знань про прекрасне в житті та мистецтві. • Естетична насолода від пізнання культури, зокрема творів портретного живопису, повага до людських захоплень, творчості як розвитку здібностей і талантів. • Відкритість до інновацій, готовність продукувати нові ідеї, спонукати до цього інших людей. • Прагнення етично взаємодіяти у віртуальному просторі.		
Учень / учениця:	МОВНА ЛІНІЯ	МОВНА ЛІНІЯ

формулює уточнювальні запитання до почутого для його розуміння [9 МОВ 1.1.2-4] переказує почуте повідомлення докладно, акцентуючи увагу на змісті в цілому, на окремих важливих деталях або фрагментах почутого повідомлення відповідно до мети й ситуації спілкування [9 МОВ 1.2.1-1] окреслює тематику та проблематику почутого повідомлення для подальшої інтерпретації [9 МОВ 1.4.1-1] дослухається до інших думок, демонструючи готовність до зміни власної позиції за умови отримання достатньої аргументації [9 МОВ 1.5.1-6] характеризує роль, виражальні можливості та вплив на слухача (адресата) важливих деталей, зокрема художніх, почутого повідомлення [9 МОВ 1.5.3-1] використовує різні засоби художньої виразності у власному мовленні, обґрунтовуючи доцільність їх вибору [9 МОВ 1.7.2-1] пояснює причини відповідного емоційного стану в типових життєвих ситуаціях [9 МОВ 1.8.1-2]	• Дієприкметник як форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. • Активні й пасивні дієприкметники. Обмеженість уживання форм активних дієприкметників теперішнього часу в сучасній українській мові, способи заміни їх. • Творення активних дієприкметників. • Творення пасивних дієприкметників. • Відмінювання дієприкметників. • Дієприкметниковий зворот. Розділові знаки в реченнях із дієприкметниковими зворотами. • Буква <i>н</i> у дієприкметниках та букви <i>nn</i> у прикметниках дієприкметникового походження. • Написання <i>не</i> з дієприкметниками. • Дієслівні форми на <i>-но</i>, <i>-то</i>. Речення з дієслівними формами на <i>-но</i>, <i>-то</i>. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Яку роль виконують дієприкметники в мові? 2. Що спільного, а що відмінного між дієприкметником і прикметником? 3. Дієприкметник більше схожий на дієслово чи на прикметник? МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Особливості будови опису зовнішності людини.	• Виокремлення вжитих у тексті чи реченні дієприкметників, дієприкметникових зворотів, дієслівних форм на <i>-но</i>, <i>-то</i>; пояснювання значення їх у мовленні. • Визначення синтаксичної ролі дієприкметника й дієприкметникового звороту. • Лінгвістичне мінідослідження («Як порядок слів впливає на синтаксичну роль дієприкметника», «Як наголос може змінити дієприкметник на прикметник» тощо). • Творення дієприкметників. Виправлення відповідних помилок. • Розбір дієприкметників і дієслівних форм на <i>-но</i>, <i>-то</i> за будовою. • Читання вголос, правильне інтонування речень із дієприкметниковими зворотами. • Складання речень із дієприкметниками та дієприкметниковими зворотами. • Лінгвістичний експеримент (заміна складних речень синонімічними простими з дієприкметниковими зворотами та навпаки). • Заміна в реченнях пасивних дієприкметників дієслівними формами на <i>-но</i>, <i>-то</i>. • Доповнення речень словами в потрібних граматичних формах. • Обґрунтування орфограм, записування слів із вивченими орфограмами. • Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків, записування речень із вивченими пунктограмами. • Складання тестових завдань із теми «Дієприкметник». • Створення алгоритму виділення дієприкметникових зворотів комами. • Робота в групах «Навчаючи, учуся».
---	--	--

використовує різні складники друкованого чи цифрового текстового джерела інформації (рубрикацію, заголовки, скорочення, виділення тощо) для оптимізації роботи з текстовою інформацією [9 МОВ 2.1.2-1] розмежовує в тексті фактичну інформацію та суб'єктивні судження, наводить аргументи для спростування або підтвердження суджень [9 МОВ 2.2.2-1] характеризує особливості структури тексту, визначаючи функції та роль мовних засобів у ньому [9 МОВ 2.4.3-1] складає та оформлює власні тексти (зокрема художні тексти, медіатексти) різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 МОВ 3.1.4-1] обстоює власну позицію щодо порушеної проблеми, аналізуючи й узагальнюючи різні погляди та ідеї [9 МОВ 3.1.2-3] виконує різні ролі у груповій онлайн-комунікації, обирає потрібні стратегії співпраці в різних ситуаціях спілкування [9 МОВ 3.2.2-1]		- Робота зі словником (у т. ч. електронним). МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ - Читання та аналіз тексту, який містить дієприкметники. - Визначення ключових слів у тексті. - Аналіз будови тексту, виділення зачину, основної частини та кінцівки. - Формулювання уточнювальних запитань за змістом почутого чи прочитаного для його розуміння. - Визначення складників друкованого чи цифрового текстового джерела інформації (заголовки, рубрики, виділення). - Розмежування фактичної інформації та суб'єктивних суджень. Спростування чи підтвердження суджень. - Зіставлення текстів із метою визначення недостовірної інформації. - Створення текстів із дієприкметниками й дієприкметниковими зворотами. - Створення усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. Пояснення причин емоційного стану в цій ситуації. - Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. - Редагування речень, у яких допущено помилки у вживанні дієприкметників і дієприкметникових зворотів. - Редагування речень, у яких із дієслівною формою на <i>-но</i>, <i>-то</i> вжито в орудному відмінку іменник чи займенник, що називає / вказує на виконавця (наприклад, неправильно: <i>Вправу виконано учнями</i>; правильно: <i>Вправу виконано</i>; <i>Учні виконали вправу</i>). - Створення повідомлення для соцмережі чи вебсайту з
--	--	---

організовує та проводить онлайн-дискусію, бере участь в обговоренні суспільно важливих проблем [9 МОВ 3.2.3-1] визначає та характеризує системні міжрівневі взаємозв'язки між мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їх функціонування на основі узагальнення власних спостережень за мовою і мовленням [9 МОВ 4.1.1-1] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 МОВ 4.1.2-1]		використанням дієприкметників. • Опис природи, приміщення, будівлі чи місцевості з використанням дієприкметників. • Складання речення-повідомлення для інформування громадськості з використанням дієслівних форм на <i>-но, -то</i> (наприклад: <i>Рух поїздів до станції Жмеринка відновлено</i>). • Проведення в онлайн-середовищі дискусії (орієнтовні теми: «Як зміцнювати Україну: інновації, екологія, національні цінності» «Чому віддавати перевагу – книгам чи телебаченню?»). • Створення розповіді про виконану роботу (прибирання в класі; робота в саду, створення презентації тощо) з використанням дієслівних форм на <i>-но, -то</i>. • Підготовка відеопам'ятки (постер, слайди, відеоролик, схема) для соцмереж про поширені помилки у вживанні дієприкметників. • Бліцпрезентація одного фото на актуальну тему з підписом, у якому використано дієприкметник. • Виконання проєкту (наприклад, презентація дизайну кімнати, будинку, парку, магазину тощо з використанням дієприкметників). Уроки розвитку мовлення 1. Докладний усний переказ розповідного тексту художнього стилю з елементами опису зовнішності людини (за простим планом). 2. Письмовий твір-опис зовнішності людини за картиною в художньому стилі з використанням дієприкметників і дієприкметникових зворотів (за колективно складним планом).
---	--	---

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
Дієприслівник <u>Ціннісні орієнтири</u> • Повага до людей, доброзичливість, ввічливість, толерантність. • Усвідомлення необхідності досягати чогось завдяки наполегливості та праці. • Співпереживання, взаємоповага та взаємодопомога. Співчуття тим, хто перебуває в складних життєвих обставинах, бажання допомогти їм, робити добро. • Здатність розуміти та ефективно використовувати різні фінансові навички, раціонально витратити власні кошти.		
<i>Учень / учениця:</i> відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення, акцентуючи увагу на важливих деталях [9 MOB 1.1.2-1] обґрунтовує зв'язок почутого повідомлення з власним та суспільно-історичним досвідом для оптимізації власної діяльності, зокрема в нових обставинах, прийняття рішень у різних ситуаціях [9 MOB 1.4.5-1] визначає достовірність, новизну, несуперечливість інформації, відповідність своїм переконанням, поглядам [9 MOB 1.5.1-2] здійснює емоційну саморегуляцію, доречно використовуючи вербальні та невербальні засоби (зокрема під час виступу перед аудиторією) [9 MOB 1.8.2-1] характеризує взаємозв'язок між темою, мікротемами та основною	МОВНА ЛІНІЯ • Дієприслівник як форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. • Дієприслівниковий зворот. Розділові знаки в реченнях з одиничними дієприслівниками та дієприслівниковими зворотами. • Дієприслівники недоконаного й доконаного виду. Час дієприслівників. • Написання <i>не</i> з дієприслівниками. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Яку роль виконують дієприслівники в мові? 2. Що спільного, а що відмінного між дієприкметником і дієприслівником? 3. Як побудувати речення так, щоб дієприслівник не спотворив його змісту?	МОВНА ЛІНІЯ • Виокремлення вжитих у тесті чи реченні дієприслівників і дієприслівникових зворотів, пояснювання значення їх у мовленні. • Визначення синтаксичної ролі дієприслівника й дієприслівникового звороту. • Лінгвістичне мінідослідження. • Читання вголос, правильне інтонсування речень із дієприслівниками та дієприслівниковими зворотами. • Творення дієприслівників, розбір їх за будовою. • Складання речень із дієприслівниками та дієприслівниковими зворотами. • Заміна речень з однорідними присудками та складних речень синонімічними з одиничними дієприслівниками чи дієприслівниковими зворотами. • Добирання прислів'їв, які містять дієприслівники. Змалювання ситуацій, у яких можуть бути використані ці прислів'я. • Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків, записування речень із вивченими пунктограмами, виправлення таких помилок. • Складання асоціативного куща до теми «Дієприслівник».

думкою тексту [9 МОВ 2.2.3-1] використовує для виконання завдань текстові/медіатекстові джерела, інформацію з яких вважає достовірною та надійною, аргументує вибір таких джерел [9 МОВ 2.5.1-1] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 МОВ 3.1.4-1] оформлює власне висловлення з дотриманням принципів академічної доброчесності [9 МОВ 3.1.3-1] толерантно коментує різні погляди на обговорювану проблему, узагальнює їх, обстоює власну позицію, дотримується норм етикету, засад академічної доброчесності під час онлайн-спілкування [9 МОВ 3.2.3-2] аналізує і вдосконалює зміст написаного відповідно до теми та мети висловлювання [9 МОВ 3.3.2-1] демонструє толерантність і здатність до конструктивної взаємодії у процесі редагування [9 МОВ 3.3.3-2]		МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Читання, аналіз, оцінювання тексту, який містить дієприслівники й дієприслівникові звороти. • Пояснення взаємозв'язку між темою, мікротемами й основною думкою тексту. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Створення усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Створення текстів із дієприслівниками й дієприслівниковими зворотами. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Редагування речень, у яких допущено помилки у вживанні дієприслівників і дієприслівникових зворотів (з коментуванням). • Створення висловлення про волонтерську діяльність, допомогу людям у складних життєвих обставинах із використанням дієприслівникових зворотів (наприклад: <i>дізнавшись про труднощі, порадившись із друзями, перевіrivши інформацію, зібравши кошти, перемагаючи труднощі</i>). • Усний коментар спортивного змагання чи пояснення правил виконання фізичних вправ із використанням дієприслівників. • Зіставлення наведеної в тексті інформації (наприклад, риси вдачі людини) з прислів'ями та приказками, які містять дієприслівники. • Пошук інформації з різних джерел і складання рекомендацій про те, як правильно робити покупки, аби заощадити кошти та не натрапити на фінансових шахраїв (з використанням дієприслівників і
---	--	---

визначає та характеризує системні міжрівневі взаємозв'язки між мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їх функціонування на основі узагальнення власних спостережень за мовою і мовленням [9 МОВ 4.1.1-1] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 МОВ 4.1.2-1]		дієприслівникових зворотів). Уроки розвитку мовлення 1. Усний твір розповідного характеру про виконання певних дій на основі власних спостережень із використанням дієприслівникових зворотів (за планом) (орієнтовні теми: «Майстерність петриківського розпису», «У класі робототехніки», «Як зробити гербарій»). 2. Письмове есе в художньому стилі про виконання улюбленої справи з використанням дієприслівникових зворотів (за планом) (наприклад: приготування страви, вишивання, вирощування овочів, створення прикрас із бісеру, догляд за квітами, збирання моделі автомобіля, підготовка відео для соцмереж). 3. Аналіз письмового есе.
---	--	--

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
Прислівник <u>Ціннісні орієнтири</u> - Патріотизм, вірність «малій батьківщині», усвідомлення потреби в збереженні та примноженні духовного багатства народу. - Цінування внутрішньої краси людини, її праці, досягнень, здобутків. - Милосердя, взаємодопомога, співпереживання. - Прагнення поглиблювати уявлення про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного розвитку. - Готовність до пошуку різноманітних способів розв'язання комунікативних проблем. - Усвідомлення важливості володіння державною мовою для забезпечення добробуту.		
<i>Учень / учениця:</i> відповідає на запитання за змістом почутого повідомлення, акцентуючи увагу на важливих деталях [9 МОВ 1.1.2-1] знаходить потрібну	МОВНА ЛІНІЯ - Прислівник: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням (<i>практично</i>). - Творення прислівників (<i>практично</i>). Розрізнення прислівників й омонімічних слів	МОВНА ЛІНІЯ - Виокремлення вжитих у реченні чи тексті прислівників та визначення морфологічних ознак і синтаксичної ролі цих слів. - Розрізнення, виписування та групування прислівників за певними ознаками. - Лінгвістичне мінідослідження

інформацію, відому або нову, в одному чи кількох джерелах і використовує її відповідно до самостійно визначених цілей [9 МОВ 1.3.1-1] аналізує стильові, естетичні та мовні особливості почутого повідомлення [9 МОВ 1.4.3-1] обґрунтовує свою позицію щодо почутого повідомлення з урахуванням власного досвіду та інформації з окремих джерел, які вважає авторитетними [9 МОВ 1.5.1-4] контролює використання невербальних засобів в умовах реалізації типових стратегій спілкування [9 МОВ 1.7.1-2] позитивно впливає на емоційний стан учасників групової комунікації, цінуючи власну культурну традицію та виявляючи повагу до інших [9 МОВ 1.8.3-1] застосовує різні види критичного читання текстів різних стилів, зокрема фрагментарних [9 МОВ 2.1.1-1] коментує власні почуття під час читання тексту та враження від прочитаного, аналізує вплив виражальних засобів на емоційно-естетичне сприйняття тексту [9 МОВ 2.3.2-1] аргументовано висловлюється про	інших частин мови. • Ступені порівняння прислівників. • Букви <i>н</i> та <i>nn</i> у прислівниках. • Букви <i>и</i> та <i>і</i> в кінці прислівників. • Написання прислівників разом, окремо і з дефісом. • Написання прислівникових сполучень. Розрізнення прислівників, які пишемо разом, й однозвучних сполучень слів, які пишемо окремо. • Написання <i>не</i> та <i>ні</i> з прислівниками. • Наголошування прислівників (<i>практично впродовж опрацювання всіх тем</i>). ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Яку роль виконують прислівники в мові? 2. Прислівники якого розряду за значенням, на вашу думку, найважливіші? 3. Чому більшість прислівників сучасної української мови мають завдячувати іншим частинам мови? 4. Що спільного й відмінного в написанні <i>не</i> з прислівниками й прикметниками? МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Портретний нарис.	(«Прислівники якого розряду за значенням вживаємо найчастіше» тощо). • Розбір прислівників за будовою, визначення способу творення. • Складання словникових диктантів із правопису прислівників. • Укладання мінісловника наголосів прислівників. • Творення ступенів порівняння прислівників. • Доповнення речень словами в потрібних граматичних формах. • «Коло думок» (обмін думками з метою пошуку відповіді на проблемні запитання). • Створення «хмари слів» до певної групи прислівників чи підтеми. • Визначення в слові орфограм, записування прислівників із вивченими орфограмами, обґрунтування написання, виправлення орфографічних помилок. • Пояснення значення фразеологізмів (прислів'їв, приказок, крилатих висловів), у яких є прислівники. • Добирання прислів'їв, приказок, фразеологізмів із прислівниками. • Відновлення прислів'їв із певної групи слів. • Добирання прислівників-синонімів, прислівників-антонімів. Створення синонімічних рядів прислівників. • Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних з уживанням прислівників. • Підготовка аудіоповідомлення про поширені помилки в наголошуванні прислівників. • Підготовка відеопам'ятки (постер, слайди, відеоролик, схема) для соцмереж про написання прислівників. • Створення та розв'язування кроссенсів (за вивченим
---	---	---

актуальність і достовірність інформації на основі власного досвіду, аналізу прочитаного тексту [9 MOV 2.4.2-1] характеризує особливості структури тексту, визначаючи функції та роль мовних засобів у ньому [9 MOV 2.4.3-1] представляє текстову інформацію з одного або кількох джерел (зокрема художніх текстів, медіатекстів), комбінуючи різні способи і засоби візуалізації змісту [9 MOV 2.6.1-2] створює текст на основі кількох графічних джерел інформації, аналізуючи, порівнюючи, систематизуючи, узагальнюючи та оцінюючи її [9 MOV 2.6.2-1] створює та презентує тексти різних типів, стилів і жанрів на актуальну самостійно визначену тематику [9 MOV 3.1.2-1] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 MOV 3.1.4-1] добирає виражальні мовні засоби, виявляючи творчу індивідуальність		матеріалом). • Робота зі словниками та довідковими джерелами. Обмін враженнями щодо здобутої в них інформації. • Ігри зі словами (добирання слів, відгадування слів, ребуси, шаради тощо). МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Аналізування, оцінювання, інтерпретація тексту, що містить прислівники, з'ясування ролі прислівників у мовленні. • Добирання заголовка до тексту. • Формулювання теми й основної думки тексту. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Зіставлення текстів із метою визначення недостовірної інформації. • Зіставлення текстів і графічних матеріалів (схем, діаграм, таблиць тощо). • Створення тексту на основі кількох графічних джерел інформації. • Створення усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією (з використанням прислівників). • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Складання речень з опорними словами – прислівниками (за ілюстрацією). • Усний опис малюнка, за допомогою якого можна проілюструвати прочитаний текст. • Створення висловлення за коміксом, малюнком чи фото (з використанням прислівників). • Створення тексту реклами, що пропагує здоровий спосіб життя (з використанням прислівників різних ступенів порівняння чи прислівникових сполучень).
--	--	--

[9 МОВ 3.1.5-2] створює в цифровому середовищі повідомлення для обговорення особистих і соціально важливих проблем [9 МОВ 3.2.1-1] безпечно спілкується в цифровому середовищі з урахуванням принципів академічної доброчесності [9 МОВ 3.2.4-2] визначає та характеризує системні міжрівневі взаємозв'язки між мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їх функціонування на основі узагальнення власних спостережень за мовою і мовленням [9 МОВ 4.1.1-1] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 МОВ 4.1.2-1] творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів нестандартні рішення, виявляючи художньо-образне, асоціативне мислення [9 МОВ 4.2.1-1] взаємодіє з іншими особами, використовуючи твори мистецтва для створення власних текстів [9 МОВ 4.2.3-1]		• Створення висловлення, постера, плаката про правила дорожнього руху з використанням прислівників (наприклад: <i>уважно, небезпечно, спочатку, вдень, ліворуч, праворуч, назустріч, надворі</i>). • Створення тексту з елементами порівняння погоди в різні періоди (різних співаків / співачок, художніх творів, моделей гаджетів, комп'ютерних ігор тощо) з використанням прислівників різних ступенів порівняння. • Створення тексту для рекламного буклета молодіжного одягу з використанням прислівникових сполучень (наприклад: <i>до лиця, до смаку, не до вподоби, на вибір, в міру, по можливості, час від часу, на радість</i>). • Створення мініюпису з використанням прислівників (теми: «Бабусине обійстя», «Стежка до рідної хати», «Пломеніє калина» та ін.). • Створення і розігрування діалогів із використанням прислівників певної тематичної групи (розмова з гостем міста / села; розмова про спортивні досягнення) з використанням етикетних формул. • Створення лінгвістичного есе (орієнтовні теми: «Прислівник – найцікавіша частина мови», «Прислівник – наймолодша частина мови», «Прислівники навколо нас»). • Виконання проєкту (наприклад: 1) складання списку відтворення музичних файлів – пісень чи уривків пісень, у назвах або в приспівках яких є прислівники; 2) створення мультимедійної презентації «10 найцікавіших прислівників»; 3) підготовка та проведення вікторини чи квесту на тему «Прислівник»).
--	--	--

		Уроки розвитку мовлення 1. Письмове повідомлення в соціальній мережі: 1) в офіційно-діловому стилі для вчительки / вчителя; 2) у розмовному стилі для мами / тата чи друга / подруги. 2. Сприймання письмового тексту (читання мовчки тексту, аналіз прочитаного та виконання завдань за змістом, у т.ч. завдання на перетворення інформації з однієї форми в іншу – схема, таблиця, графік). 3. Портретний нарис у публіцистичному стилі (письмово). 4. Письмовий твір-розповідь чи твір-опис фантастичного змісту або казка для братика / сестрички (з використанням прислівників).
--	--	---

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
Службові частини мови. Вигук <u>Ціннісні орієнтири</u> - Патріотизм, соціальна активність, відповідальність, громадянська гідність. - Повага до героїв сучасної України. - Усвідомлення необхідності збереження та відновлення природного середовища, розв'язання питань захисту довкілля. - Самокритичність, бажання розвиватися, духовно зростати, емоційно, соціально та фізично вдосконалюватися. - Уміння відмовлятися від пропозицій, які загрожують життю і здоров'ю. - Усвідомлення необхідності дотримання правил безпечного спілкування, обміну інформацією в соціальних мережах.		
<i>Учень / учениця:</i> адекватно реагує на почуте, демонструючи розуміння комунікативних намірів співрозмовника [9 МОВ 1.1.2-3] самостійно складає і компонує складний план [9 МОВ 1.2.2-1] визначає основну мету та	МОВНА ЛІНІЯ - Службові частини мови (загальні ознаки). Прийменник як службова частина мови. Види прийменників за будовою. Розрізнення прийменників та омонімічних слів інших частин мови. - Написання прийменників разом, окремо та з дефісом. - Особливості вживання	МОВНА ЛІНІЯ - Виокремлення вжитих у реченні чи тексті прийменників, сполучників, часток та визначення їхньої ролі в мовленні. - Розпізнавання, виписування та групування прийменників, сполучників, часток за певними ознаками. - Лінгвістичне мінідослідження («З якою частиною мови прийменники вживаємо

прогнозує наміри співрозмовника, у разі потреби ставлячи уточнювальні запитання та цитуючи почуте, для налагодження комунікативної взаємодії та порозуміння [9 МОВ 1.4.4-1] логічно й послідовно презентує в доцільній жанровій формі власні погляди, ідеї, переконання, підкріплюючи їх аргументами та наводячи доречні приклади із власного або суспільно-історичного досвіду [9 МОВ 1.6.1-1] модифікує використання інтонаційних засобів залежно від комунікативної ситуації [9 МОВ 1.7.1-3] виявляє і передбачає емоційні реакції в різних ситуаціях спілкування [9 МОВ 1.8.1-1] коментує власні почуття під час читання тексту та враження від прочитаного, аналізує вплив виражальних засобів на емоційно-естетичне сприйняття тексту [9 МОВ 2.3.2-1] характеризує особливості структури тексту, визначаючи функції та роль мовних засобів у ньому [9 МОВ 2.4.3-1] використовує для виконання завдань текстові / медіатекстові джерела, інформацію з яких вважає достовірною та надійною, аргументує вибір таких	окремих прийменників, зокрема прийменника <i>по</i> (практично). Уживання прийменників <i>у, в</i>; прийменника <i>з</i> та його варіантів <i>із, зі (зо)</i> (повторення). Синонімічні прийменники. • Сполучник як службова частина мови. Види сполучників за будовою. Сполучники одиничні, повторювані, парні. • Сполучники сурядності та підрядності. Синонімічні сполучники. • Написання сполучників разом та окремо. Розрізнення сполучників <i>зате, проте, щоб, якби</i> та ін. й однозвучних слів, які пишемо окремо. • Частка як службова частина мови. Частки формотворчі та словотворчі. Частки, що надають слову або реченню додаткових відтінків (практично). • Написання часток. • Написання <i>не</i> з різними частинами мови (узагальнення). • Вигук як особлива частина мови. Групи вигуків за значенням. • Дефіс у вигуках. Кома та знак оклику в реченнях із вигуками. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чому прийменник і сполучник мають такі назви? 2. Як відрізнити прийменники від однозвучних слів інших частин мови? 3. Чому сполучниками підрядності не можемо поєднувати однорідні члени речення? 4. Що спільне й відмінне між сполучниками та прийменниками?	найчастіше?», «Сполучники в щоденному спілкуванні» тощо). • Обґрунтування правопису слів службових частин мови, вигуків. • Обґрунтування пунктуації в реченнях, що містять сполучники. • Добирання синонімів. • Розрізнення прийменників, сполучників та омонімічних слів. • Складання речень із використанням службових частин мови. • Добирання сполучників для зв'язку однорідних членів речення та частин складного речення. • Визначення в слові орфограм, записування слів із вивченими орфограмами, виправлення таких помилок. • Творення слів різних частин мови за допомогою часток. • Розв'язання ситуаційних завдань, пов'язаних із неправильним уживанням сполучників <i>як... так і; не тільки... але й</i>. • Створення «хмари слів» до теми «Написання <i>не</i> з різними частинами мови». • «Кубування» (відповіді на 6 запитань різних типів, що стосуються теми; використання куба з написами). • Мальований скрайбінг, малюнкові схеми на тему «Написання часток». • Ігри зі словами, вікторини, конкурси (наприклад: ігри «Так – Ні», «Угадай слово», «Чарівна скриня») МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Аудіювання, читання текстів та з'ясування ролі в них слів службових частин мови, вигуків. • Аналізування, оцінювання, інтерпретація тексту. • Виразне читання, правильне інтонування речень, уривків, що містять частки, вигуки.
---	---	---

джерел [9 МОВ 2.5.1-1] представляє текстову інформацію з одного або кількох джерел, комбінуючи різні способи й засоби візуалізації змісту [9 МОВ 2.6.1-2] на основі прочитаного створює власний або колективний медійний продукт [9 МОВ 2.7.2-1] створює та презентує тексти різних типів, стилів і жанрів на актуальну самостійно визначену тематику [9 МОВ 3.1.2-1] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 МОВ 3.1.4-1] визначає та характеризує системні міжрівневі взаємозв'язки між мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їх функціонування на основі узагальнення власних спостережень за мовою і мовленням [9 МОВ 4.1.1-1] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць	5. Чим нам допомагають сполучники? Про що вони можуть нам «розповісти»? МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ Загальні вимоги щодо написання поштової адреси (для поштових відправлень, заповнення бланків документів тощо).	- Редагування словосполучень і речень, у яких допущено помилки у вживанні прийменників. - Відновлення деформованого тексту. - Створення усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією (з використанням визначених слів службових частин мови). - Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. - Створення та розігрування діалогів із використанням запропонованих слів службових частин (наприклад, обмін враженнями після концерту з використанням вигуків, що передають почуття захоплення, радості, подиву та ін.). - Спостереження за вживанням прийменників у фразеологізмах, прислів'ях і приказках. - Добирання прислів'їв і приказок із сполучниками; пісень — із вигуками. - Складання речень з опорними словами та певного змісту. - Створення висловлення з урахуванням ситуації спілкування за малюнком, фото або коміксом (з використанням службових слів). - Створення казки, вірша з використанням звуконаслідувальних слів. - Створення та розігрування діалогів з вигуками. - Візуалізація текстової інформації; переведення текстової інформації в графічну. - Інтерв'ю «Службові слова та їхня роль у мовленні». - Створення слайдів, (відеоролику) про мандрівку Україною з використанням підписів, які місять прийменники. - Бліцпрезентація приспіву однієї пісні, у якому вжито
---	--	--

[9 МОВ 4.1.2-1] творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів нестандартні рішення, виявляючи художньо-образне, асоціативне мислення [9 МОВ 4.2.1-1]		сполучник (прийменник, частку, вигук). • Створення фото-, відео- чи аудіоопам'ятки щодо вживання прийменників, написання часток. • Виконання проєкту (наприклад, флешмоб «Говоримо правильно»). Уроки розвитку мовлення 1. Письмовий твір-роздум у публіцистичному стилі з використанням сполучників підрядності (за самостійно складеним складним планом). 2. Створення та розігрування діалогів (з використанням часток, що надають додаткових відтінків), у тому числі: діалогів, що передбачають уникання небажаного й небезпечного спілкування, протистояння маніпулятивним впливам; діалогів в онлайн-середовищі відповідно до запропонованої ситуації спілкування, пов'язаної із життєвим досвідом учнів із використанням етикетних формул; діалогів на визначену тему (наприклад: «Улюблена справа», «Примхи погоди», «Змарнований день»). 3. Написання адреси (для поштового відправлення, заповнення бланка документа тощо).
--	--	---

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
-------------------------------	---	---------------------------

УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВИВЧЕНОГО про частини мови, правопис їх і використання в мовленні

Ціннісні орієнтири

- Усвідомлення необхідності мовної освіти. Прагнення використовувати українську мову в усіх сферах життя.
- Толерантність, милосердя, взаємоповага.
- Розпізнавання маніпулятивного спілкування та оцінювання його як небезпечного й небажаного. Необхідність протистояння маніпулятивним впливам.
- Бажання та потреба в накопиченні, збереженні й передачі родинних і національних звичаїв, традицій, обрядів, цінностей.

Учень / учениця:	МОВНА ЛІНІЯ	МОВНА ЛІНІЯ
виявляє важливі деталі почутого повідомлення для ілюстрування власного розуміння почутого [9 МОВ 1.4.1-2] створює та презентує тексти різних типів, стилів і жанрів на актуальну самостійно визначену тематику [9 МОВ 3.1.2-1] добирає виражальні мовні засоби, виявляючи творчу індивідуальність [9 МОВ 3.1.5-2] ідентифікує різні види помилок на рівні змісту, структури та мовного оформлення, виправляє та обґрунтовує зроблені виправлення з урахуванням засвоєних мовних норм [9 МОВ 3.3.1-1] використовує знання про системність мовних явищ для вдосконалення власного мовлення [9 МОВ 4.1.1-2]	• Самостійні та службові частини мови, вигук; роль їх у мовленні; основні морфологічні ознаки; синтаксична роль. • Форми дієслова. • Розряди прислівників за значенням. • Особливості вживання окремих граматичних форм (<i>на вибір учительки / учителя</i>). • Основні орфограми в словах різних частин мови (<i>на вибір учительки / учителя</i>).	• Визначення частин мови в реченнях і текстах. • Групування слів за визначеними характеристиками, установлення відповідностей. • Доповнення речень словами в потрібній граматичній формі. • Складання речень із використанням слів у вказаній граматичній формі. • Вибір граматичної форми слова (з обґрунтуванням). • Складання тестових завдань із морфології. • Написання мінітекстів із поясненням написання слів різних частин мови та вживання різних граматичних форм. • Визначення в слові орфограм, обґрунтування написання слів, записування слів із вивченими орфограмами. МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Аналіз та оцінювання прочитаного чи прослуханого тексту. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Зіставлення прочитаного із зображенням на ілюстрації. • Редагування речень, у яких допущено граматичні помилки. • Створення висловлень указаної тематики та з використанням визначених слів. • Створення схеми та усне

		висловлення за нею на тему «Чого я навчився / навчилася на уроках української мови». Урок розвитку мовлення Усне есе на теми, пов'язані із завершенням навчального року та планами на канікули (наприклад: «Мої найкращі моменти за навчальний рік», «Мрії про літню подорож», «Найкращий день навчального року», «Плани на літо», «Відпочинок моєї мрії», «Подяка тим, хто зробив мій навчальний рік особливим»).
--	--	--

8-й клас

(105 годин на рік; 3 години на тиждень)

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
ВСТУП Мова як засіб пізнання, впливу та головна ознака національної ідентичності <u>Ціннісні орієнтири</u> - Повага до законів України, зокрема до норм українського мовного законодавства. - Усвідомлення мови як державотворчого чинника та чинника зміцнення національної ідентичності. - Використання української мови як засобу формування ціннісної позиції щодо громадянського патріотизму, любові до Батьківщини, почуття гордості за свою країну, поваги до її історії, культури й історичних пам'яток, сімейних цінностей. - Свідоме послуговування українською мовою в усіх сферах життя. - Усвідомлення того, що цивілізований світ сприймає носіїв української як сміливих, волелюбних і нескорених. - Відкритість до пізнання різних культур через мови.		
<i>Учень / учениця:</i> відповідає на запитання за змістом почутого, акцентуючи увагу на важливих деталях [9 МОВ 1.1.2-1] знаходить потрібну інформацію, відому або нову, в одному чи кількох	МОВНА ЛІНІЯ Мова як засіб пізнання, впливу та головна ознака й визначальний чинник ідентичності української нації. Українська мова в різних сферах життя. Українськомовний простір. Зростання престижу української мови. Мовні обов'язки громадянина України.	МОВНА ЛІНІЯ - Записування та коментування висловлень відомих людей, прислів'їв, приказок про мову як засіб пізнання та впливу. - Коментування висловлення «Народ, що відмовляється від своєї мови, відмовляється від самого себе, а та частина народу, яка міняє мову, робить тим самим рішучий крок до зміни

джерелах і використовує її відповідно до самостійно визначених цілей [9 MOV 1.3.1-1] визначає зв'язок між фрагментами частково неповної інформації, здобутої з одного чи кількох різних джерел, для формування цілісного уявлення [9 MOV 1.4.2-1] дослухається до інших думок, демонструючи готовність до зміни власної позиції за умови отримання достатньої аргументації [9 MOV 1.5.1-6] здійснює емоційну саморегуляцію, доречно використовуючи вербальні та невербальні засоби (зокрема під час виступу перед аудиторією) [9 MOV 1.8.2-1] співвідносить зміст сприйнятого тексту з історичним і соціокультурним контекстом, світоглядною позицією автора [9 MOV 2.1.3-1] коментує та обґрунтовує актуальність порушених в одному чи кількох текстах проблем з урахуванням власного досвіду та культурно-історичного контексту [9 MOV 2.2.1-1] обстоює власну позицію щодо порушеної проблеми, аналізуючи та узагальнюючи різні погляди та ідеї	ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чому українська мова є засобом єднання громадян у самобутню культурну спільноту? 2. Чи впливають засоби масової інформації, соціальні мережі на популяризацію української мови? Якщо так, то як саме? 3. Чи мають право слова іншомовного походження побутовати в українській мові? 4. Що таке мовний простір та українськомовний контент? 5. Як зрозуміти, що я – українець / українка? МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ Офіційне й неофіційне спілкування. Урахування ситуації спілкування. Комунікативні наміри (переконати, домовитися).	національної належності» (Йоган Лео Вайсгербер). • Обґрунтування необхідності вільного володіння державною мовою. • Пошук в інтернет-джерелах інформації на підтвердження ролі мови в житті людини; узагальнення різних думок, виявлення спільного й різного. • Пошук інформації про поширення української мови у світі. • Обговорення дискусійних питань, пов'язаних з українською ідентичністю, обґрунтування важливості бережного ставлення до мови. • Ознайомлення з авторитетними мовними онлайн-словниками. • Укладання словничка асоціацій. • «Коло думок» (обмін думками з метою пошуку відповіді на проблемні запитання). МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Аналізування, оцінювання, інтерпретація тексту. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Зіставлення змісту прочитаного з власними ціннісними орієнтаціями. • Усне висловлення на задану тему; участь в обговоренні проблеми. • Створення відеороликів «Спілкування сучасної молоді». • Виконання проекту (наприклад, створення мультимедійної презентації «Українськомовний контент», «Рідна мова – це мова роду», «Іноземні мови в житті сучасної молоді»). Урок розвитку мовлення Висловлення на дискусійну тему з відстоюванням власної позиції
---	--	--

[9 MOB 3.1.2-3]		
-----------------	--	--

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО <u>Ціннісні орієнтири</u> • Шанування духовних цінностей народу, повага до національних символів, розуміння внеску українців у світову історію та культуру. • Прагнення поліпшувати власне мовлення. • Усвідомлення необхідності гармонійного співіснування людини та природи, збереження і захисту довкілля. • Раціональний розподіл часу.		
<i>Учень / учениця:</i> формулює уточнювальні запитання до почутого для його розуміння [9 MOB 1.1.2-4] визначає зв'язок між фрагментами частково неповної інформації, здобутої з одного чи кількох різних джерел, для формування цілісного уявлення [9 MOB 1.4.2-1] позитивно впливає на емоційний стан учасників групової комунікації, цінуючи власну культурну традицію та виявляючи повагу до інших [9 MOB 1.8.3-1] розмежовує в тексті фактичну інформацію та суб'єктивні судження, наводить аргументи для спростування або підтвердження суджень [9 MOB 2.2.2-1] характеризує взаємозв'язок між темою,	МОВНА ЛІНІЯ Морфологія. Орфографія • Самостійні й службові частини мови, вигук. • Дієслово та його форми. • Розряди прислівників за значенням. • Сполучники сурядності та підрядності. Розрізнення прийменників, сполучників, часток і співзвучних слів інших частин мови. • Написання прислівників разом, окремо, з дефісом. • Написання <i>не</i> з різними частинами мови. • Уживання прийменників <i>у, в</i> і початкових <i>у-, в-</i>; сполучників, часток <i>і, й</i> та початкових <i>і-, й-</i>; прийменника <i>з</i> і його варіантів <i>із, зі (зо)</i>. Граматичні помилки • Неправильне вживання відмінкових форм іменників, числівників; неправильне утворення форм ступенів порівняння прикметників і прислівників; неправильне поєднання числівників з іменниками; неправильне утворення форм наказового способу дієслова; неправильне утворення та	МОВНА ЛІНІЯ • Розмежування в тексті слів різних частин мови на основі смислових і морфологічних особливостей. • Виписування слів, обґрунтування належності їх до самостійних і службових частин мови. • Відмінювання слів різних частин мови. • Уживання слів у відповідній відмінковій формі. • Розмежування різних форм дієслова. • Розбір слів різних частин мови за будовою. • Розрізнення змінюваних і незмінюваних слів. • Розмежування сполучників сурядності й підрядності, визначення ролі їх у реченні. • Складання речень із прийменниками, сполучниками, частками. • Визначення в слові орфограм, записування правильно слів із вивченими орфограмами. • Виправлення граматичних помилок. • Фіксація та виправлення граматичних помилок в оголошеннях, повідомленнях тощо. • Робота зі словниками та

мікротемами та основною думкою тексту [9 MOV 2.2.3-1] формулює логічні та послідовні висновки на основі аналізу структурно-змістової єдності та інтерпретації кількох прочитаних текстів [9 MOV 2.2.7-1] оформлює власне висловлення з дотриманням принципів академічної доброчесності [9 MOV 3.1.3-1] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 MOV 3.1.4-1] добирає виражальні мовні засоби, виявляючи творчу індивідуальність [9 MOV 3.1.5-2] ідентифікує різні види помилок на рівні змісту, структури та мовного оформлення, виправляє та обґрунтовує зроблені виправлення з урахуванням засвоєних мовних норм [9 MOV 3.3.1-1] аналізує і вдосконалює зміст написаного відповідно до теми та мети висловлювання [9 MOV 3.3.2-1] визначає та характеризує	вживання дієприкметників і дієприслівників (<i>практично</i>). ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. За якими критеріями розділено частини мови на самостійні та службові? 2. Чи можна було б обійтися без слів хоча б однієї частини мови? 3. Чи впливає та як саме семантика речення, його структура на написання <i>не</i> з іменниками, прикметниками, дієприкметниками? МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Стил і типи мовлення. Стил істично забарвлена лексика. Вимоги до усного й писемного мовлення. • Текст як одиниця мовлення та продукт мовленнєвої діяльності. Основні ознаки тексту. Розуміння змісту, будови, призначення тексту. Ключові слова, мікротеми. Складники текстового джерела інформації (рубрикація, заголовки, виділення тощо). Одиничний і множинний тексти.	довідковими джерелами. Обмін враженнями щодо здобутої в них інформації. • «Кубування» (відповіді на 6 запитань різних типів, що стосуються теми; використання куба з написами). • Складання тестових завдань із теми «Самостійні й службові частини мови». • Брейн-ринг на виправлення граматичних помилок. • Створення лепбуку як добірки пізнавального дидактичного матеріалу для попередження граматичних помилок. МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Читання, аудіювання, аналіз, інтерпретація текстів. • Аргументування власної оцінки тексту. • Визначення типу й стилю мовлення тексту. • Визначення теми, мікротем, тематичних речень й основної думки тексту. • Випишування ключових слів із тексту. • Визначення елементів будови тексту (зачин, основна частина, кінцівка). • Поділ тексту на абзаци. • Відновлення деформованого тексту. • Аргументування власної оцінки тексту. • Складання інструкції про користування електронними мовними словниками. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Створення розповіді з елементами роздуму «Яким я уявляю своє майбутнє» з використанням фразеологізмів (наприклад: <i>докласти сил, показати себе на ділі; вирости крила</i> і под.). • Редагування речень і текстів, у яких допущено лексичні й
---	---	--

системні міжрівневі взаємозв'язки між мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їх функціонування на основі узагальнення власних спостережень за мовою і мовленням [9 МОВ 4.1.1-1] використовує знання про системність мовних явищ для вдосконалення власного мовлення [9 МОВ 4.1.1-2] творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів нестандартні рішення, виявляючи художньо-образне, асоціативне мислення [9 МОВ 4.2.1-1]		граматичні помилки. • Перебудова нетипових для української мови синтаксичних конструкцій із пасивними дієсловами з постфіксом <i>-ся</i> на природні для українського синтаксису активні конструкції або на речення з безособовими дієслівними формами на <i>-но, -то</i> (практично). • Створення коміксів (наприклад, для розмежування паронімів, на запобігання вживання калькованих слів). • Озвучення інформації, розміщеної на плакатах, афішах, оголошеннях, залізничних квитках, бігбордах тощо, яка містить цифри. • Створення текстів визначених типів, стилів і жанрів, зважаючи на мету й адресата, на основі власного життєвого досвіду. • Відновлення тексту із запропонованих фрагментів та визначення його типу й стилю мовлення. • Формулювання уточнювальних запитань до почутого чи прочитаного для його розуміння. • Формулювання відповідей у вигляді одного чи кількох речень на запитання, які стосуються розуміння тематики прочитаного тексту, уміння аналізувати його будову, уміння визначати комунікативне призначення. • Висловлення передбачення щодо можливого впливу медіатексту на читача. • Створення допису в соцмережі. • Створення тексту за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіки тощо). Уроки розвитку мовлення 1. Усне повідомлення про різноманітність флори й фауни в Україні (на Землі) або про екологічну культуру людини на
--	--	---

		основі різних джерел інформації (орієнтовні теми: «Земля не вибачає байдужості», «Знати, щоб оберігати», «Червона книга України» тощо). 2. Есе (орієнтовні теми: «Раціональний розподіл часу», «Згаяного часу й конем не наздоженеш», «Один день із мого життя», «Що нині втече, то завтра не зловиш» тощо).
--	--	---

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ Словосполучення і речення <u>Ціннісні орієнтири</u> • Усвідомлення важливості дослідження, вивчення і збереження пам'яток історії та культури з метою збереження історичної пам'яті народу. • Позитивне оцінювання вчинків і поведінки людей, які захищають свою країну, морально й матеріально підтримують інших, допомагають їм у біді. • Усвідомлення небезпеки можливого негативного впливу й маніпуляцій у процесі спілкування в соцмережах. • Бережливе ставлення до природних ресурсів, усвідомлення взаємозв'язку власного здоров'я зі станом довкілля. • Відкритість до інновацій, готовність продукувати нові ідеї, спонукати до цього інших людей. • Дотримання правил безпечної поведінки. • Грамотне й безпечне комунікування в інформаційному просторі.		
<i>Учень / учениця:</i> свідомо застосовує прийоми активного слухання [9 МОВ 1.1.1-1] обговорює актуальність, жанрово-родову належність почутого тексту, ідейно-тематичні та загальні естетичні особливості, зв'язок тексту із ситуацією спілкування [9 МОВ 1.1.2-2]	МОВНА ЛІНІЯ • Словосполучення і речення як одиниці синтаксису. Ознаки словосполучення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за будовою. • Граматична помилка в словосполученні (<i>практично</i>). • Речення та його ознаки. Типи речень за метою висловлювання та за емоційним забарвленням (<i>повторення</i>). • Речення прості й складні (<i>загальна характеристика</i>). Типи простих речень за складом граматичної основи (двоскладні, односкладні); за наявністю	МОВНА ЛІНІЯ • Вичленовування словосполучення зі складу речення. • Розмежовування словосполучень різних типів. • Заміна словосполучень синонімічними. • Синтаксичний розбір словосполучень. • Розмежовування простих і складних речень у тексті. • Лінгвістичне мінідослідження. • Інтонування речень, різних за метою висловлювання та емоційним забарвленням. • Пошук ситуацій застосування окличних і питальних речень.

переказує почуте повідомлення докладно, вибірково, акцентуючи увагу на змісті в цілому, на окремих важливих деталях або фрагментах почутого повідомлення відповідно до мети і ситуації спілкування [9 MOV 1.2.1-1] самостійно передає за допомогою різних способів і засобів візуалізації власне розуміння почутого повідомлення, структуруючи інформацію [9 MOV 1.2.3-1] окреслює тематику і проблематику почутого повідомлення для подальшої інтерпретації [9 MOV 1.4.1-1] виявляє важливі деталі почутого повідомлення для ілюстрування власного розуміння почутого [9 MOV 1.4.1-2] прогнозує, як зміна форми почутого повідомлення впливає на зміст, а зміна змісту впливає на форму [9 MOV 1.4.3-2] коментує інформацію (зокрема частково неповну), сприйняту з одного чи кількох джерел [9 MOV 1.5.1-1] визначає достовірність, новизну, несуперечливість інформації, відповідність своїм переконанням, поглядам	другорядних членів (поширені, непоширені); за наявністю однорідних членів, звертань, вставних слів, зворотів (ускладнені, неускладнені) (<i>загальне ознайомлення</i>). - Граматична основа двоскладного речення. Підмет. Способи вираження підмета. Присудок. Типи присудків (простий, складений), способи їх вираження. - Узгодження підмета й присудка. - Тире між підметом і присудком. МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ - Інформація. Види інформації (текстова, графічна, числова, звукова, відео). Надійність і ненадійність джерел інформації. Достовірність, новизна, актуальність і несуперечливість інформації. Способи пошуку інформації. - Особливості будови опису пам'ятки історії та культури. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ - Чим речення відрізняється від словосполучення? - Чому одні члени речення називаємо головними, а інші – другорядними? - Яку роль у структурі речення виконує підмет? - Хто головніший: підмет чи присудок?	- Визначення функцій головних і другорядних членів речення. - Визначення граматичної основи речення. - Визначення способів вираження підметів. Складання речень із підметами, різними за способом вираження. - Розмежування та складання речень із різними типами присудків, визначення способів вираження цих присудків. - Мовознавчий експеримент (заміна одних типів присудків іншими тощо). - Обґрунтування вживання тире між підметом і присудком, записування правильно речень із вивченими пунктограмами. - Складання алгоритму вживання тире між підметом і присудком. - Мальований скрайбінг, малюнкові схеми на тему «Граматична основа речення». МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ - Аудіювання, читання та аналіз текстів. - Редагування словосполучень і речень, у яких допущено граматичні помилки. - Складання речень різних типів відповідно до комунікативного завдання. - Створення усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. - Логічне структурування власного тексту; удосконалення змісту. - Оцінювання медіатексту, апелювання до власних знань, позицій чи поглядів. - Зіставлення змісту прочитаного з власними ціннісними орієнтаціями. - Створення текстів та використання різних форм їх презентації для досягнення комунікативної мети. - Створення та розігрування
---	--	--

[9 MOV 1.5.1-2] модифікує використання інтонаційних засобів залежно від комунікативної ситуації [9 MOV 1.7.1-3] коментує та обґрунтовує актуальність порушених в одному чи кількох текстах проблем з урахуванням власного досвіду та культурно-історичного контексту [9 MOV 2.2.1-1] аргументовано висловлюється про актуальність і достовірність інформації на основі власного досвіду, аналізу прочитаного тексту та критичних суджень інших осіб [9 MOV 2.4.2-1] використовує для виконання завдань текстові / медіатекстові джерела, інформацію з яких вважає достовірною та надійною, аргументує вибір таких джерел [9 MOV 2.5.1-1] записує власне або чуже мовлення, використовуючи у разі потреби відповідні прийоми оптимізації викладу думок (різні графічні прийоми, скорочення, виділення тощо) та засоби мовної виразності [9 MOV 3.1.1-1] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів		діалогу — обміну думками та враженнями на тему «Герої поруч». - Звернення з ініціативою до адміністрації закладу чи керівників міста. - Створення висловлення-роздуму про бережливе ставлення до водних ресурсів. Участь в обговоренні проблеми. - Укладання списків надійних джерел інформації; порівняння текстів із правдивою та неправдивою інформацією. - Визначення мети, теми та ідеї інформації; передавання /відтворення її графічно (карти, схеми, плани, моделі тощо). - Коментування інформації, висування припущень щодо достовірності та несуперечливості її. - Визначення новизни та обґрунтування актуальності інформації. - Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. - Вибіркове, стисле переказування змісту почутого про інновації, що змінили світ, висловлення своєї думки. - Створення мініесе (орієнтовні теми: «Чому я пишаюся своєю державою», «Моя держава в майбутньому», «Що означає бути з Україною в серці?» тощо). - Створення діалогу – обміну думками та враженнями (на основі матеріалів відеохостингу «Ютуб» про дивовижні місця України, архітектурні пам'ятки, природні парки, водні об'єкти тощо). - Виконання проекту в групах. Уроки розвитку мовлення 1. Аналіз прочитаної чи почутої інформації (медіатексту) з висловленням припущення щодо її правдивості та обґрунтуванням актуальності.
--	--	--

відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 МОВ 3.1.4-1] визначає та характеризує системні міжрівневі взаємозв'язки між мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їх функціонування на основі узагальнення власних спостережень за мовою і мовленням [9 МОВ 4.1.1-1] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 МОВ 4.1.2-1]		2. Вибірковий усний переказ розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії та культури в художньому стилі. 3. Докладний письмовий переказ розповідного тексту з елементами опису пам'ятки історії та культури (за колективно складеним складним планом). 4. Аналіз письмового переказу.
---	--	---

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
Другорядні члени речення <u>Ціннісні орієнтири</u> • Духовна спадкоємність героїв української історії та сучасних звитяжців. • Усвідомлення необхідності добре організованого обміну інформацією в суспільстві. • Обґрунтування важливості дослідження, вивчення і збереження пам'яток історії та культури. • Виявлення інтересу до опанування культурними й мистецькими здобутками України та світу. • Здатність ефективно використовувати різні фінансові навички, раціонально витратити власні кошти. • Усвідомлення значення навколишнього середовища для життя і здоров'я людини; готовність оберігати тварин, зберігати природні ресурси.		
<i>Учень / учениця:</i> переказує почуте повідомлення докладно, акцентуючи увагу на змісті в цілому, на окремих важливих деталях або	МОВНА ЛІНІЯ • Речення поширені та непоширені. Порядок слів у реченні. Логічний наголос. • Означення. Узгоджені та неузгоджені означення, способи їх вираження.	МОВНА ЛІНІЯ • Розпізнавання поширених і непоширених речень. • Визначення головних і другорядних членів речення та способів їх вираження. • Пояснення ролі другорядних

фрагментах почутого повідомлення відповідно до мети і ситуації спілкування [9 MOV 1.2.1-1] самостійно складає і komponує складний план [9 MOV 1.2.2-1] аналізує стильові, жанрові, естетичні та мовні особливості почутого повідомлення [9 MOV 1.4.3-1] визначає основну мету та прогнозує наміри співрозмовника, у разі потреби ставлячи уточнювальні запитання та цитуючи почуте, для налагодження комунікативної взаємодії та порозуміння [9 MOV 1.4.4-1] виокремлює істотні особливості, що сприяють або заважають ефективній комунікації в різних ситуаціях спілкування [9 MOV 1.5.2-1] виявляє і передбачає емоційні реакції в різних ситуаціях спілкування [9 MOV 1.8.1-1] застосовує різні види критичного читання текстів різних стилів, зокрема фрагментарних [9 MOV 2.1.1-1] характеризує особливості структури тексту, визначаючи функції та роль мовних засобів у ньому [9 MOV 2.4.3-1] записує власне або чуже мовлення, використовуючи	• Прикладка як різновид означення. Написання непоширених прикладок із дефісом. Прикладки, які беремо в лапки. • Додаток. Способи вираження додатка. • Обставина. Види обставин за значенням та способи їх вираження. • Порівняльний зворот. Виділення порівняльних зворотів комами. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чим синтаксичні питання відрізняються від морфологічних? 2. Чому для визначення синтаксичної ролі того чи того слова (сполучення слів) важливо ретельно міркувати над семантикою речення? 3. Як розрізнити неузгоджене означення та додаток? 4. Як відрізнити обставину від додатка? 5. Чи можна синтаксичну конструкцію, яка має підмет і присудок, вважати порівняльним зворотом? МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Повторення вивченого про офіційно-діловий стиль мовлення. Усна й писемна форми офіційно-ділового стилю. Особливості ділового спілкування. • Особливості будови опису місцевості.	членів речення в мовленні. • Поширення речення другорядними членами. • Складання опорної схеми «Другорядні члени речення». • Перебудова речень із неузгодженими означеннями на речення з узгодженими означеннями й навіпаки. • Розпізнавання узгоджених і неузгоджених означень. • Написання прикладок із дефісом і в лапках. • Розрізнення видів обставин за значенням. • Складання речень з указаними другорядними членами, у тому числі за схемами. • Поширення речення порівняльним зворотом. • Обґрунтування виділення порівняльного звороту на письмі комами; правильне вживання розділових знаків у реченні з порівняльним зворотом. Використання додатків і обставин під час побудови речень із відповідним комунікативним завданням. • Лінгвістичне мінідослідження («Способи вираження обставини» тощо). • «Коло думок» (обмін думками з метою пошуку відповіді на проблемні запитання). МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Інтонування речень з логічно наголошеними підметами й присудками. • Інтонування речень різних типів, передавання різних змістових та емоційних відтінків значення за допомогою логічного наголосу. • Аудіювання, читання та аналіз текстів. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Створення усного висловлення, пов'язаного з
--	--	---

у разі потреби відповідні прийоми оптимізації викладу думок (різні графічні прийоми, скорочення, виділення тощо) та засоби мовної виразності [9 МОВ 3.1.1-1] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 МОВ 3.1.4-1] добирає виражальні мовні засоби, виявляючи творчу індивідуальність [9 МОВ 3.1.5-2] демонструє толерантність і здатність до конструктивної взаємодії у процесі редагування [9 МОВ 3.3.3-2] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 МОВ 4.1.2-1] взаємодіє з іншими особами, використовуючи твори мистецтва для створення власних текстів [9 МОВ 4.2.3-1]		конкретною життєвою ситуацією, з використанням другорядних членів речення. • Добирання прислів'їв, приказок і фразеологізмів з означеннями або обставинами. • Відновлення прислів'їв із членів речення. • Створення постерів щодо написання прикладок. • Написання висновків на основі почутої інформації. • Створення діалогів-розпитувань із використанням обставин. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами та актуальними питаннями-(утримання тварин у дельфінаріях і пересувних звіринцях, безпека на дорогах у темну пору доби, спалювання сухого листа тощо). • Визначення мети й теми інформації; передавання /відтворення її графічно (карти, схеми, плани, моделі тощо); визначення фейкової інформації. • Створення висловлення про відомого науковця-дослідника (педагога, митця), яке містить речення з неузгодженими означеннями, прикладками, порівняльними зворотами. • Висловлення свого ставлення до проблеми, порушеної в текстах офіційно-ділового мовлення. Уроки розвитку мовлення 1. Сприймання письмового тексту (читання мовчки тексту, аналіз прочитаного та виконання завдань за змістом, у т.ч. завдання на перетворення інформації з однієї форми в іншу – схема, таблиця, графік). 2. Твір-опис пам'ятки історії та культури за картиною в публіцистичному стилі (за простим або складним планом). 3. Усний діалог в офіційно-
---	--	---

		діловому стилі з метою обміну інформацією або поясненням (обґрунтуванням) своїх дій, вчинків, намірів на теми шкільного життя. 4. Стислий письмовий переказ розповідного тексту з елементами опису місцевості в художньому стилі (за самостійно складеним складним планом). 4. Аналіз письмового переказу.
--	--	--

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
Односкладне речення. Повне і неповне речення <u>Ціннісні орієнтири</u> - Усвідомлення потреби вчитися з метою самовдосконалення та самореалізації; прагнення успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі. - Усвідомлення необхідності бути готовим і здатним дотримуватися морально-етичних норм стосовно дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, вдома, суспільно корисній діяльності. - Задоволення пізнавального інтересу; прагнення до гармонійного спілкування у віртуальному інформаційному просторі. - Прагнення поглиблювати уявлення про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного розвитку. - Виявлення активності в різних сферах життєдіяльності, уміння працювати в команді та виявляти лідерські навички.		
<i>Учень / учениця:</i> адекватно реагує на почуте, демонструючи розуміння комунікативних намірів співрозмовника [9 МОВ 1.1.2-3] формулює уточнювальні запитання до почутого для його розуміння [9 МОВ 1.1.2-4] виявляє важливі деталі почутого повідомлення для ілюстрування власного розуміння почутого [9 МОВ 1.4.1-2]	МОВНА ЛІНІЯ - Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень: - Односкладні означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові та безособові речення. Роль їх у мовленні. Синонімія односкладних і двоскладних речень. - Односкладні називні речення. Роль їх у мовленні. - Повне і неповне речення. - Тире в неповних реченнях. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чому не можна головний член односкладного речення називати	МОВНА ЛІНІЯ - Розпізнавання, виписування та групування різних типів односкладних речень; повних і неповних речень. - Визначення способу вираження головного члена в односкладному реченні. - Складання односкладних речень різних типів відповідно до комунікативного завдання. - Перебудова односкладних речень на синонімічні двоскладні й навпаки. - Перебудова повних речень у неповні й навпаки. - Лінгвістичне мінідослідження («Односкладні означено-особові та називні речення в пейзажній

аналізує стильові, жанрові, естетичні та мовні особливості почутого повідомлення [9 МОВ 1.4.3-1] визначає основну мету та прогнозує наміри співрозмовника, у разі потреби ставлячи уточнювальні запитання та цитуючи почуте, для налагодження комунікативної взаємодії та порозуміння [9 МОВ 1.4.4-1] коментує окремі аспекти форми почутого повідомлення (відповідність ситуації спілкування та соціокультурним нормам) [9 МОВ 1.5.1-3] контролює використання невербальних засобів в умовах реалізації типових стратегій спілкування [9 МОВ 1.7.1-2] використовує різні засоби художньої виразності у власному мовленні, обґрунтовуючи доцільність їх вибору [9 МОВ 1.7.2-1] використовує різні складники друкованого чи цифрового текстового джерела інформації (рубрикацію, заголовки, скорочення, виділення тощо) для оптимізації роботи з текстовою інформацією [9 МОВ 2.1.2-1] розпізнає в тексті зображувально-виражальні засоби	підметом або присудком? 2. Чому узагальнено-особові речення широко представлено саме в приказках і прислів'ях? 3. Чи може в односкладному називному реченні бути обставина або додаток? Чому? 4. Чи бувають односкладні називні речення неповними? Чому? МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ - Конспект прочитаного науково-навчального тексту. Тематичні виписки. - План підготовки до колективного заходу (знаменної події).	ліриці» тощо). - Обґрунтування вживання тире в неповному реченні. - Складання алгоритму розпізнавання типів односкладних речень. - Створення діаграми Венна «Повні й неповні речення». - Уживання односкладних називних речень як заголовків книг, написів на магазинах, установах, інформаційних сайтах тощо. - Перебудова нетипових для української мови синтаксичних конструкцій із пасивними дієсловами з постфіксом -ся на природні для українського синтаксису активні конструкції або на односкладні безособові речення з дієслівними формами на -но, -то (практично). - Редагування односкладних безособових речень (із дієслівними формами на -но, -то), у яких ужито іменник в орудному відмінку на позначення суб'єкта дії (практично). - Визначення на слух односкладних речень у текстах пісень, оголошень та неповних речень у діалогах. - записування речень із вивченими пунктограмами. МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ - Читання, аналізування, оцінювання, інтерпретація тексту, який містить односкладні та неповні речення. - Відповіді на запитання за змістом прочитаного. - Формулювання уточнювальних запитань до почутого. - Визначення виражальних можливостей і ролі односкладних і неповних речень у текстах різних стилів мовлення. - Інтерв'ю «Односкладні речення та їхня роль у мовленні».
---	--	---

[9 MOV 2.2.6-2] характеризує особливості структури тексту, визначаючи функції та роль мовних засобів у ньому [9 MOV 2.4.3-1] передає зміст прочитаного з кількох джерел, узагальнюючи, скорочуючи, доповнюючи словесно інформацію [9 MOV 2.6.1-1] створює та презентує тексти різних типів, стилів і жанрів на актуальну самостійно визначену тематику [9 MOV 3.1.2-1] обстоює власну позицію щодо порушеної проблеми, аналізуючи та узагальнюючи різні погляди та ідеї [9 MOV 3.1.2-3] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 MOV 3.1.4-1] добирає виражальні мовні засоби, виявляючи творчу індивідуальність [9 MOV 3.1.5-2] виконує різні ролі у груповій онлайн-комунікації, обирає потрібні стратегії співпраці в різних ситуаціях спілкування [9 MOV 3.2.2-1]		• Усне висловлення або участь в обговоренні актуальної проблеми (наприклад, надійність пін-коду для банківської картки чи паролю для персонального комп'ютера; раціональний розподіл коштів сімейного бюджету; розподіл домашніх обов'язків між членами родини тощо). • Створення усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Оцінювання життєвих явищ, моральних, суспільних, історичних та інших проблем сучасності, висловлення щодо них власного ставлення (орієнтовні теми: «Як не заблукати в соцмережах», «Чи потрібно вказувати друзям на їхні помилки», «Чому зрада друга небезпечніша за удар ворога» тощо). • Зіставлення змісту прочитаного з власними ціннісними переконаннями; пошук суперечливої інформації • Добір для постерів-мотиваторів чи плакатів соціального змісту актуальних гасел (цитат), виражених означено-особовими реченнями. • Складання інструкції з використанням означено-особових та неозначено-особових речень (орієнтовні теми: «Як правильно харчуватися», «Як завантажити антивірусну програму», «Як правильно зробити селфі»). • Створення та розігрування діалогів дискусійного характеру про передумови досягнення успіху з використанням односкладних речень. • Створення та розігрування діалогу-розпитування або домовляння (телефонної
---	--	--

аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 МОВ 4.1.2-1] імпровізує з текстом, застосовуючи елементи стилізації, обстоює свою позицію та право на самовираження [9 МОВ 4.2.2-1]		розмови) з використанням неповних та односкладних речень. • Добір заголовків у формі односкладних речень до медіатекстів, ілюстрацій, картин. • Добирання прислів'їв, приказок і фразеологізмів, які за будовою є неповними або односкладними реченнями. • Використання тексті-розповіді або тексті-описі називних речень для позначення часу й місця події. • Мальований скрайбінг, малюнкові схеми на тему «Односкладне речення». • Виконання проєкту (створення медійного продукту, наприклад підготовка та проведення мовознавчої пресконференції тощо). Уроки розвитку мовлення 1. Есе про винахідництво (орієнтовні теми: «Інновації останнього десятиліття», «Яких інновацій бракує нам сьогодні», «Я хотів би / хотіла б винайти...» тощо). 2. Конспект прочитаного науково-пізнавального тексту (наприклад, про давні слов'янські племена, які жили на теренах сучасної України). 3. Усний твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі особистих спостережень і вражень у художньому стилі (за планом). 4. План підготовки до колективного заходу (концерту, екскурсії, озеленення території, туристичного походу, тижня математики, Дня української писемності та мови тощо) в офіційно-діловому стилі (письмово).
---	--	---

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
-------------------------------	---	---------------------------

Речення з однорідними членами

Ціннісні орієнтири

- Критичне оцінювання відповідності своїх вчинків загальнолюдським моральним нормам, усунення поміченої невідповідності.
- Усвідомлення значення навколишнього середовища для життя і здоров'я людини; готовність зберігати природні ресурси.
- Сприйняття людської гідності як найвищої цінності.
- Знаходження способів розв'язання суспільно важливих питань, захист й утвердження соціально прийнятних і схвалених норм поведінки.
- Відкритість до інновацій, готовність продукувати нові ідеї, спонукати до цього інших.

Учень / учениця:	МОВНА ЛІНІЯ	МОВНА ЛІНІЯ
знаходить потрібну інформацію в одному чи кількох джерелах і використовує її відповідно до самостійно визначених цілей [9 MOV 1.3.1-1] окреслює тематику та проблематику почутого повідомлення для подальшої інтерпретації [9 MOV 1.4.1-1] аналізує стильові, естетичні та мовні особливості почутого повідомлення [9 MOV 1.4.3-1] обґрунтовує свою позицію щодо почутого повідомлення з урахуванням власного досвіду та інформації з окремих джерел, які вважає авторитетними [9 MOV 1.5.1-4] логічно й послідовно презентує в доцільній жанровій формі власні погляди, ідеї, переконання, підкріплюючи їх аргументами та наводячи доречні приклади із	• Однорідні члени речення. Види зв'язку однорідних членів речення (сполучниковий, безсполучниковий, змішаний). Речення з кількома рядами однорідних членів. Смислові відношення між однорідними членами речення (єднальні, протиставні, розділові). • Кома між однорідними членами речення. • Однорідні й неоднорідні означення. • Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами. Двокрапка й тире в реченнях з однорідними членами та узагальнювальними словами. • Типові помилки під час побудови речень з однорідними членами. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Яка роль однорідних членів речення в мовленні? Чи можна обходитися без них? 2. Які смислові відношення між однорідними членами речення можна виразити за допомогою сполучника <i>та</i>? 3. Чому іменники в складі фразеологізмів на зразок <i>і день і ніч; ні риба ні м'ясо; і сміх і гріх</i> не можна вважати однорідними членами речення? 4. Як розрізнити однорідні й неоднорідні означення? МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ	• Розпізнавання, виписування речень з однорідними членами та узагальнювальними словами. • Визначення смислових відношень між однорідними членами речення. • Визначення членів речення та способів їх вираження. • Лінгвістичне мінідослідження (кома між однорідними членами речення, однорідні й неоднорідні означення). • Складання речень з однорідними членами, у тому числі з узагальнювальними словами. • Добирання та складання речень за схемами. • Ускладнення речень однорідними членами та узагальнювальними словами. • Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків, записування речень із вивченими пунктограмами. • Складання алгоритму вживання розділових знаків між однорідними членами речення. • виправлення пунктуаційних помилок у реченнях з однорідними членами. • Розмежування однорідних і неоднорідних означень. • «Кубування» (відповіді на 6 запитань різних типів, що стосуються теми; використання куба з написами).

власного або суспільно-історичного досвіду [9 MOV 1.6.1-1] добирає і використовує необхідні вербальні та невербальні засоби для ефективної комунікації з урахуванням ситуації спілкування та комунікативних намірів, соціального і культурного контексту [9 MOV 1.7.1-1] модифікує використання інтонаційних засобів залежно від комунікативної ситуації [9 MOV 1.7.1-3] застосовує різні види критичного читання текстів різних стилів, зокрема фрагментарних [9 MOV 2.1.1-1] використовує для виконання завдань текстові/медіатекстові джерела, інформацію з яких вважає достовірною та надійною, аргументує вибір таких джерел [9 MOV 2.5.1-1] коментує власні почуття під час читання тексту та враження від прочитаного, аналізує вплив виражальних засобів на емоційно-естетичне сприйняття тексту [9 MOV 2.3.2-1] створює та презентує тексти різних типів, стилів і жанрів на актуальну самотійно визначену тематику	• Вітальна промова, звернення з нагоди державного свята чи знаменної події в офіційно-діловому чи публіцистичному стилі.	• Робота в групах «Навчаючи, учуся». МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Читання, аналізування, оцінювання, інтерпретація тексту, який містить однорідні члени речення. • Правильне інтонування речень з однорідними членами та узагальнювальними словами. • Створення текстів із використанням речень з однорідними членами. • Створення та розігрування діалогів із використанням речень з однорідними членами. • Редагування речень з однорідними членами. • Створення усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Критичне сприйняття та оцінювання медіатексту, апелювання до власних знань, позицій чи поглядів; пошук суперечливої інформації. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Створення тексту для шкільного вебсайту про віртуальну подорож із використанням речень з однорідними членами. • Створення допису для соціальної мережі на актуальну тему (утилізація батарейок, люмінесцентних ламп, акумуляторів; сортування побутового сміття; використання паперових пакетів у магазині тощо) з використанням однорідних членів речення. • Описування змін погоди з використанням однорідних і неоднорідних означень. • Складання переліку необхідних для родини продуктів харчування, промислових товарів із використанням речень з
---	--	--

[9 МОВ 3.1.2-1] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 МОВ 3.1.4-1] добирає виражальні мовні засоби, виявляючи творчу індивідуальність [9 МОВ 3.1.5-2] ідентифікує різні види помилок на рівні змісту, структури та мовного оформлення, виправляє та обґрунтовує зроблені виправлення з урахуванням засвоєних мовних норм [9 МОВ 3.3.1-1] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 МОВ 4.1.2-1]		узагальнювальними словами та однорідними членами. - Створення текстів та використання різних форм їх презентації для досягнення комунікативної мети Уроки розвитку мовлення - Есе на морально-етичну тему (орієнтовні теми: «Байдужість – найбільший злочин на землі», «Кожна поразка – це досвід», «Відповідальність за свої вчинки» тощо). - Письмове повідомлення в офіційно-діловому стилі з метою взаємобміну інформацією, розв’язання завдань навчально-виховного процесу, регулювання стосунків учасників освітньої діяльності. - Вітальна промова, звернення з нагоди державного свята чи знаменної події в офіційно-діловому або публіцистичному стилі (усно). - Письмовий твір-опис місцевості (вулиці, села, міста) на основі особистих спостережень і вражень у художньому стилі з використанням речень, ускладнених однорідними членами речення. - Аналіз письмового твору.
--	--	---

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
Речення із звертаннями, вставними словами (сполученнями слів, реченнями) <u>Ціннісні орієнтири</u> - Розуміння потреби популяризувати Україну у світі. - Готовність брати на себе відповідальність; розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар’єри. - Критичне оцінювання відповідності своїх вчинків загальнолюдським моральним нормам. - Усвідомлення необхідності використання інтернет-ресурсів для здобування нових знань. - Співчуття тим, хто перебуває в складних життєвих обставинах, бажання допомогти їм, робити добро.		

- Здатність розуміти та ефективно використовувати різні фінансові навички, раціонально витрачати власні кошти.

<i>Учень / учениця:</i> свідомо застосовує прийоми активного слухання [9 MOV 1.1.1-1] формулює уточнювальні запитання до почутого для його розуміння [9 MOV 1.1.2-4] переказує почуте повідомлення стисло, акцентуючи увагу на змісті в цілому, на окремих важливих деталях або фрагментах почутого повідомлення відповідно до мети і ситуації спілкування [9 MOV 1.2.1-1] характеризує роль, виражальні можливості та вплив на слухача (адресата) важливих деталей, зокрема художніх, почутого повідомлення [9 MOV 1.5.3-1] логічно й послідовно презентує в доцільній жанровій формі власні погляди, ідеї, переконання, підкріплюючи їх аргументами та наводячи доречні приклади із власного або суспільно-історичного досвіду [9 MOV 1.6.1-1] модифікує використання інтонаційних засобів залежно від комунікативної ситуації [9 MOV 1.7.1-3]	МОВНА ЛІНІЯ • Звертання непоширені й поширені. Риторичне звертання. Розділові знаки в реченнях із звертаннями. Граматичні помилки в реченнях із звертаннями, вираженими іменниками у формі кличного відмінка однини (<i>практично</i>). • Вставні слова (сполучення слів, речення). Групи вставних слів (сполучень слів, речень) за значенням. Розділові знаки в реченнях із вставними словами (сполученнями слів, реченнями). ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Як відрізнити звертання від підмета? 2. Чи може звертання бути емоційно насиченим? Поясніть свою відповідь. 3. У яких стилях мовлення, на вашу думку, найчастіше використовуємо звертання? Чому? 4. З якою метою в мовленні використовують вставні слова (сполучення слів, речення)? 5. Вставні слова якої групи за значенням характерні для наукового стилю мовлення, а які – для розмовного? Чому? МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Види листів в офіційно-діловому мовленні: лист-повідомлення, лист-прохання, ініціативний лист, лист-запрошення, лист-вітання, лист-подяка, лист-вибачення (<i>загальне ознайомлення</i>).	МОВНА ЛІНІЯ • Розпізнавання речень із звертаннями та вставними словами (сполученнями слів, реченнями) у тексті. • Інтонування речень із звертаннями та вставними словами (сполученнями слів, реченнями). • Лінгвістичне мінідослідження («Визначення стилістичної ролі риторичних звертань» тощо). • Використання звертань і вставних слів (сполучень слів, речень) під час побудови речень із відповідним комунікативним завданням. • Обґрунтування вживання розділових знаків та виправлення пунктуаційних помилок у реченнях із звертаннями та вставними словами (сполученнями слів, реченнями). • Розрізнення вставних слів та однозвучних членів речення. • Синонімічна заміна одних вставних слів (сполучень слів) іншими. • «Коло думок» (обмін думками з метою пошуку відповіді на проблемні запитання). • Інтелектуальна гра «Ерудит». МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Аудіювання, читання та аналіз текстів, які містять звертання і вставні слова (сполучення слів, речення). • Формулювання уточнювальних запитань до почутого чи прочитаного для його розуміння. • Визначення теми, мікротем, основної думки тексту та встановлення взаємозв'язку між ними. • Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою
---	--	--

характеризує взаємозв'язок між темою, мікротемами та основною думкою тексту [9 МОВ 2.2.3-1] створює текст на основі кількох графічних джерел інформації, аналізуючи, порівнюючи, систематизуючи, узагальнюючи та оцінюючи її [9 МОВ 2.6.2-1] створює та презентує тексти різних типів, стилів і жанрів на актуальну самотійно визначену тематику [9 МОВ 3.1.2-1] зіставляє власну думку, зафіксовану в письмовій формі, із думкою інших осіб [9 МОВ 3.1.2-2] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 МОВ 3.1.4-1] демонструє толерантність і здатність до конструктивної взаємодії у процесі редагування [9 МОВ 3.3.3-2] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 МОВ 4.1.2-1]		ситуацією. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Ускладнення речень звертаннями та вставними словами (сполученнями слів, реченнями) залежно від комунікативного завдання, зокрема для передачі ставлення до адресата мовлення. • Вибіркове, стисле переказування змісту почутого відповідно до поставленого завдання; висловлення своєї думки. • Створення власних текстів; логічне структурування тексту. • Критичне сприйняття та оцінювання тексту про відомих українців, апелювання до власних знань, позицій чи поглядів. • Зіставлення змісту прочитаного з власними ціннісними орієнтаціями; пошук суперечливої інформації. • Формулювання відмови на пропозицію з використанням звертань, вставних слів (сполучень слів, речень). • Формулювання висновків щодо ролі звертань у мовленні, зокрема значення риторичних звертань. • Створення тексту за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіка тощо). • Моделювання різних форм спілкування (діалогів і монологів етикетного характеру) у соціальних мережах, на форумах. • Складання речень за мемами з використанням звертань, вставних слів. Уроки розвитку мовлення 1. Стислий усний переказ розповідного тексту художнього стилю з творчим завданням.
--	--	---

		2. Лист-запрошення (лист-вітання, лист-повідомлення) в офіційно діловому стилі з використанням звертань та вставних слів (сполучень слів, речень), створений за допомогою текстового редактора Word. 3. Письмовий твір-роздум (орієнтовні теми: «Від чого залежить успіх», «Успішні українці», «Кого із сучасників я вважаю успішною людиною»). 4. Аналіз письмового твору-роздуму.
--	--	--

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
Речення з відокремленими членами <u>Ціннісні орієнтири</u> - Патріотизм, вірність «малій батьківщині», усвідомлення потреби в збереженні та примноженні духовного багатства народу. - Здоров'я як загальнолюдська цінність, бережне ставлення до власного здоров'я, дотримання здорового способу життя. - Прагнення поглиблювати уявлення про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного розвитку. - Співвідносність вчинків людини з принципами справедливості, порядності, сміливості, громадянської відповідальності. - Цінування внутрішньої краси людини, її праці, досягнень, здобутків. - Дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів.		
<i>Учень / учениця:</i> відповідає на запитання за змістом почутого, акцентуючи увагу на важливих деталях [9 МОВ 1.1.2-1] знаходить потрібну інформацію, відому або нову, в одному чи кількох джерелах і використовує її відповідно до самостійно визначених цілей [9 МОВ 1.3.1-1] аналізує стильові,	МОВНА ЛІНІЯ - Відокремлені члени речення (загальне ознайомлення). - Відокремлені означення. Розділові знаки в реченнях із відокремленими означеннями. - Відокремлені прикладки. Розділові знаки в реченнях із відокремленими прикладками. - Відокремлені обставини. Розділові знаки в реченнях із відокремленими обставинами. - Відокремлені додатки. Розділові знаки в реченнях із відокремленими додатками. - Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки	МОВНА ЛІНІЯ - Розпізнавання речень із відокремленими членами. - Лінгвістичне мінідослідження. - Складання речень із відокремленими членами відповідно до комунікативного завдання. - Ускладнення речень відокремленими членами. - Виділення відокремлених членів речення на письмі комами й тире, а в усному мовленні – інтонацією. - Складання алгоритму відокремлення означень. - Визначення пунктограм,

естетичні та мовні особливості почутого повідомлення [9 MOV 1.4.3-1] коментує інформацію, сприйняту з одного чи кількох джерел [9 MOV 1.5.1-1] логічно й послідовно презентує в доцільній жанровій формі власні погляди, ідеї, переконання, підкріплюючи їх аргументами та наводячи доречні приклади із власного або суспільно-історичного досвіду [9 MOV 1.6.1-1] комунікує, визнаючи право на існування іншої думки, з дотриманням принципів етики спілкування, норм літературної вимови [9 MOV 1.6.1-2] добирає і використовує необхідні вербальні та невербальні засоби для ефективною комунікації з урахуванням ситуації спілкування та комунікативних намірів, соціального і культурного контексту [9 MOV 1.7.1-1] пояснює причини відповідного емоційного стану в типових життєвих ситуаціях [9 MOV 1.8.1-2] використовує різні складники друкованого чи цифрового текстового джерела інформації (рубрикацію, заголовки, скорочення, виділення	в реченнях із відокремленими уточнювальними членами речення. • Синонімія речень із відокремленими членами речення та без них. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Для чого потрібні відокремлені члени речення? 2. Чи впливає порядок слів на відокремлення другорядних членів речення? Якщо так, то яких саме? 3. Для чого використовують уточнювальні члени речення?	обґрунтування вживання розділових знаків у реченнях з відокремленими членами, записування речень із вивченими пунктограмами. • виправлення пунктуаційних помилок. • Редагування речень із відокремленими означеннями та обставинами. • Перебудова речень із відокремленими означеннями на речення з невідокремленими означеннями й навпаки . • Синонімічна заміна речень із відокремленими обставинами на речення з однорідними членами й навпаки. • Створення скрайбінг-презентації «Відокремлені члени речення». • Робота в групах «Навчаючи, учуся». • Ігри, вікторини, конкурси. МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Аудіювання, читання та аналіз текстів, які містять відокремлені члени речення. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Оцінювання життєвих явищ, моральних, суспільних, історичних та інших проблем сучасності. • Визначення мети, теми та ідеї інформації; передавання / відтворення її графічно (карти, схеми, плани, моделі тощо); визначення фейкової інформації. • Редагування речень із відокремленими членами. • Мініінтерв'ю «Відокремлені члени речення». • Складання усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами.
--	--	--

тощо) для оптимізації роботи з текстовою інформацією [9 MOV 2.1.2-1] розпізнає в тексті зображувально-виражальні засоби, ознаки авторського стилю [9 MOV 2.2.6-2] представляє текстову інформацію з одного або кількох джерел, комбінуючи різні способи і засоби візуалізації змісту [9 MOV 2.6.1-2] створює та презентує тексти різних типів, стилів і жанрів на актуальну самостійно визначену тематику [9 MOV 3.1.2-1] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 MOV 3.1.4-1] добирає виражальні мовні засоби, виявляючи творчу індивідуальність [9 MOV 3.1.5-2] визначає переваги і недоліки власних написаних текстів і планує власний навчальний розвиток з урахуванням аналізу допущених помилок [9 MOV 3.3.3-1] визначає та характеризує системні міжрівневі взаємозв'язки між		• Висловлення власної думки щодо необхідності занять спортом, відповідальності за своє здоров'я та підтримки себе в гарній фізичній формі. • Створення діалогу щодо визначення потреб, уподобань, побажань, смаків відвідувачів (гостей, клієнтів, учасників) із використанням відокремлених додатків. • Складання коментарів до фото із соціальних мереж із використанням речень із відокремленими членами. • Створення висловлення-роздуму з використанням відокремлених членів речення (орієнтовні теми: «Фантазія змінює світ», «Що єднає родину», «Вчинки, варті захоплення» тощо). • Усне переказування тексту про історичне минуле України з використанням уточнювальних членів речення. • Створення допису дискусійного характеру до блогу з використанням відокремлених обставин (орієнтовні теми: «За якою книжкою майбутнє: паперовою чи електронною?», «Чи переможе книжка комп'ютер, а бібліотеку – інтернет?»). • Написання висловлення, епіграфом до якого є крилатий вислів про дружбу або про батьків, родину. • Створення інтерактивної стрічки часу з додаванням фото-, відео- та аудіоматеріалів «Історичний екскурс у минуле України (мого міста, мого села)». • Виконання проєкту в групах (колаж чи слайд-шоу на основі якоїсь події з підписами, коментарями, які містять відокремлені члени речення). Уроки розвитку мовлення 1. Есе в публіцистичному стилі
--	--	---

мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їх функціонування на основі узагальнення власних спостережень за мовою і мовленням [9 МОВ 4.1.1-1] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 МОВ 4.1.2-1]		(орієнтовні теми: «Допомогти довкіллю», «Цінувати здоров'я – це просто», «Коли на Землі запанує мир»). 2. Письмовий твір-опис пам'ятки історії та культури на основі особистих спостережень і вражень у художньому стилі з використанням речень із відокремленими означеннями та обставинами. 3. Аналіз письмового твору-опису.
--	--	--

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
ПОВТОРЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ ВИВЧЕНОГО У 8 КЛАСІ <u>Ціннісні орієнтири</u> • Усвідомлення необхідності бути готовим і здатним дотримуватися морально-етичних норм стосовно дорослих і ровесників у школі, позашкільному житті, удома, у суспільно корисній діяльності. • Дотримання культури спілкування, прийнятої в сучасному світі, повага до культурних та особистісних відмінностей учасників спілкування. • Усвідомлення обов'язку кожної людини творити добро словом і ділом, готовність і здатність його виконувати.		
<i>Учень / учениця:</i> добирає і використовує необхідні вербальні та невербальні засоби для ефективної комунікації з урахуванням ситуації спілкування та комунікативних намірів, соціального і культурного контексту [9 МОВ 1.7.1-1] характеризує взаємозв'язок між темою, мікротемами та основною думкою тексту [9 МОВ 2.2.3-1]	МОВНА ЛІНІЯ • Словосполучення і речення. Головні та другорядні члени речення. • Односкладне речення. • Неповне речення. • Розділові знаки в простому ускладненому реченні.	МОВНА ЛІНІЯ • Синтаксичний розбір простого речення (за опорною схемою). • Визначення головних і другорядних членів речення та способів їх вираження. • Розмежування різних типів простих речень у тексті. • Перебудова речень, добирання синтаксичних синонімів. • Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків у простому реченні, записування правильно речень із вивченими пунктограмами. • Редагування речень, у яких допущено пунктуаційні, орфографічні, граматичні

представляє текстову інформацію з одного або кількох джерел, комбінуючи різні способи і засоби візуалізації змісту [9 MOV 2.6.1-2] визначає та характеризує системні міжрівневі взаємозв'язки між мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їх функціонування на основі узагальнення власних спостережень за мовою і мовленням [9 MOV 4.1.1-1] використовує знання про системність мовних явищ для вдосконалення власного мовлення [9 MOV 4.1.1-2] взаємодіє з іншими особами, використовуючи твори мистецтва для створення власних текстів [9 MOV 4.2.3-1] використовує різноманітні стратегії (зокрема вільний запис асоціацій, “карти знань”, складання списків дивних ідей тощо) для продукування нових мистецьких ідей, використовує і доопрацьовує ідеї інших осіб на засадах академічної доброчесності [9 MOV 4.2.3-2]		помилки. • Складання речень із прямою мовою, діалогів і введення до них звертань і вставних слів. • «Кубування» (відповіді на 6 запитань різних типів, що стосуються теми; використання куба з написами). • Інтерактивні стратегії (квест, турнір, вільний запис асоціацій, складання списків дивних ідей, «карти знань» тощо). МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Визначення тематичних речень, теми й мікротем тексту та обґрунтування зв'язку їх з основною думкою. • Усне повідомлення з мультимедійною презентацією на мовознавчу тему: «Члени речення», «Відокремлені члени речення», «Звертання в мовленні» тощо. • Створення письмового висловлення за картиною з використанням однорідних та відокремлених членів речення. • Усне висловлення на задану тему; участь в обговоренні проблеми. • Створення текстів, логічне структурування власного тексту; удосконалення змісту. • Написання посту для соціальної мережі «Один день із життя мого класу» з використанням простих ускладнених речень. • Створення та аналіз текстів вибачення, подяки, привітання, повідомлення, з використанням простих ускладнених речень. • Створення діалогів із звертаннями, вставними словами (сполученнями слів, реченнями).
---	--	--

9-й клас

(105 годин на рік; 3 години на тиждень)

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
ВСТУП Розвиток української мови <u>Ціннісні орієнтири</u> - Спілкування українською як підтвердження духовного становлення і культурного рівня особистості; обґрунтування необхідності вільного володіння державною мовою. - Відкритість до пізнання різних культур через мови. - Усвідомлення необхідності використання інтернет-ресурсів для здобування нових знань, пошукової діяльності.		
<i>Учень / учениця:</i> відповідає на запитання за змістом почутого, акцентуючи увагу на важливих деталях [9 МОВ 1.1.2-1] самостійно передає за допомогою різних способів і засобів візуалізації власне розуміння почутого повідомлення, структуруючи інформацію [9 МОВ 1.2.3-1] здійснює емоційну саморегуляцію, доречно використовуючи вербальні та невербальні засоби (зокрема під час виступу перед аудиторією) [9 МОВ 1.8.2-1] коментує та обґрунтовує актуальність порушених в одному чи кількох текстах проблем з урахуванням власного досвіду та культурно-історичного контексту [9 МОВ 2.2.1-1]	МОВНА ЛІНІЯ - Українська мова серед слов'янської групи індоєвропейської мовної родини. Основні етапи розвитку української мови. Русифікація та утиски української мови. Відродження української мови. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ - Які факти свідчать про давність української мови? - Як ви розумієте такі слова О. Лупія: «<i>Говоріть і продовжуйте мові життя</i>»? - Яким ви бачите майбутнє української мови?	МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ - Обговорення дискусійних питань, пов'язаних із розвитком української мови. - Записування і коментування висловів відомих людей про розвиток української мови. - Заміна щойно засвоєних мовою іншомовних слів українськими відповідниками. - Аналізування, оцінювання, інтерпретація прочитаного. - Підготовка тексту для виступу на уявному молодіжному форумі «Історія мови – історія народу». - Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. - Пошук інформації щодо розвитку української мови; узагальнення різних думок, виявлення спільного й різного. - Підготовка тексту публічного виступу з мультимедійною презентацією на тему «Українська мова на лінгвістичній карті світу» на основі різних інформаційних джерел. «Коло думок» (обмін думками з метою пошуку відповіді на проблемні запитання).

представляє текстову інформацію з одного або кількох джерел, комбінуючи різні способи і засоби візуалізації змісту [9 МОВ 2.6.1-2] створює самостійно тексти, використовує різні форми їх презентації для досягнення відповідної комунікативної мети [9 МОВ 3.1.5-1]		Урок розвитку мовлення • Усне повідомлення на тему, пов'язану з історією української мови, з використанням різних способів візуалізації змісту (слайди, колаж, постер, плакат, графік, карта тощо).
--	--	---

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
ПОВТОРЕННЯ, УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА ПОГЛИБЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО <u>Ціннісні орієнтири</u> • Сприйняття освіти, навчальних досягнень як цінностей, усвідомлення потреби вчитися з метою самовдосконалення та самореалізації. • Бажання та потреба в накопиченні й збереженні родинних і національних звичаїв, традицій, обрядів, цінностей. • Позитивне ставлення до людей, які захищають свою країну, морально й матеріально підтримують інших, допомагають їм у біді. • Усвідомлення необхідності досягати чогось завдяки наполегливості та праці. • Співпереживання, взаємоповага й взаємодопомога. • Усвідомлення зручності спілкування за допомогою сучасних засобів мобільного зв'язку та інтернет-ресурсів, грамотного й безпечного комунікування в інформаційному просторі.		
<i>Учень / учениця:</i> адекватно реагує на почуте, демонструючи розуміння комунікативних намірів співрозмовника [9 MOB 1.1.2-3] переказує почуте повідомлення вибірково, стисло, акцентуючи увагу на змісті в цілому, на окремих важливих деталях або фрагментах почутого повідомлення відповідно до мети і ситуації спілкування [9 MOB 1.2.1-1] визначає основну мету та прогнозує наміри співрозмовника, у разі потреби ставлячи уточнювальні запитання та цитує почуте, для налагодження комунікативної взаємодії та порозуміння [9 MOB 1.4.4-1] розрізняє окремі елементи маніпуляції та пропаганди [9 MOB 1.4.4-2] розпізнає основні факти і	МОВНА ЛІНІЯ • Головні та другорядні члени речення. Порівняльний зворот. • Односкладні речення, повні та неповні. Тире між підметом і присудком та в неповному реченні. • Однорідні члени речення. Розділові знаки в реченні з однорідними членами. • Розділові знаки в реченнях із звертаннями та вставними словами (сполученнями слів, реченнями). • Відокремлені члени речення. Розділові знаки в реченні з відокремленими членами речення. МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Повторення вивченого про ситуацію спілкування. Адресат, адресант. Комунікативні наміри й позиція мовця. Важливі та другорядні деталі повідомлення. Вербальні та невербальні засоби спілкування Правила спілкування у віртуальному просторі (нетикет). • Інформація явна й прихована. Прихований зміст (підтекст) повідомлення. Факти й судження. Маніпуляція та пропаганда. Протидія	МОВНА ЛІНІЯ • Розпізнавання простих речень різних типів. • Синтаксичний розбір простого речення (за опорною схемою). • Визначення граматичних основ та другорядних членів речення. • Складання та перебудова речень. • Обґрунтування вживання розділових знаків у реченнях. • Редагування речень, у яких допущено пунктуаційні, орфографічні та граматичні помилки. • Мальований скрайбінг, малюнкові схеми (орієнтовні теми: «Однорідні члени речення і розділові знаки», «Порівняльний зворот і розділові знаки». • Вікторини, конкурси (наприклад: ігри «Так – Ні», «Відгадай слово», «Віднови прислів'я», «Чарівна скриня»). МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Створення текстів логічне структурування тексту; удосконалення змісту. • Вибіркове, стисле переказування змісту почутого відповідно до поставленого

судження про них, вирізняє авторські інтерпретації, розуміє аргументацію, коментує підтекст почутого повідомлення [9 MOV 1.4.6-1] коментує інформацію (зокрема частково неповну), сприйняту з одного чи кількох джерел [9 MOV 1.5.1-1] визначає достовірність, новизну, несуперечливість інформації, відповідність своїм переконанням, поглядам [9 MOV 1.5.1-2] коментує окремі аспекти форми почутого повідомлення (відповідність ситуації спілкування та соціокультурним нормам) [9 MOV 1.5.1-3] добирає і використовує необхідні вербальні та невербальні засоби для ефективної комунікації з урахуванням ситуації спілкування та комунікативних намірів, соціального і культурного контексту [9 MOV 1.7.1-1] здійснює емоційну саморегуляцію, доречно використовуючи вербальні та невербальні засоби (зокрема під час виступу перед аудиторією) [9 MOV 1.8.2-1] розмежовує в тексті фактичну інформацію, суб'єктивні судження та прихований	маніпуляції та пропаганді (загальне ознайомлення). Уникання небажаного й небезпечного спілкування, протистояння маніпулятивним впливам. ПРОБЛЕМНЕ ПИТАННЯ 1. Як за допомогою звертань і вставних слів (сполучень слів, речень) можна передати своє ставлення до адресата? 2. У яких випадках перед сполучником <i>як</i> не потрібно ставити коми? 3. Чому вміння спілкуватися вважають запорукою успіху? 4. Як ви розумієте твердження, що комунікація – важливий чинник існування суспільства?	завдання; висловлення своєї думки. • Висловлення на актуальні й цікаві теми, з використанням виражальних можливостей простого ускладненого речення. • Визначення спільного й різного в повідомленнях кількох осіб. • Редагування речень, у яких неправильно узгоджено підмет із присудком та неправильно вжито однорідні члени речення, а також із лексичними помилками. • Вироблення правил спілкування у віртуальному просторі. • Висловлення своєї думки про те, що таке відповідальність. • Написання твору-мініатюри з використанням односкладних називних речень. • Усне висловлення на основі особистих вражень (орієнтовні теми: «Традиції моєї родини», «Герої поряд із нами», «Разом – ми сила», «Сила народної мудрості» тощо). • Оцінювання медіатексту, апелювання до власних знань, позицій чи поглядів; пошук суперечливої інформації. • Опис пори року за картиною з використанням виражальних можливостей речень із відокремленими членами. • Аналіз ситуацій віртуального спілкування; моделювання гармонійного віртуального спілкування. • Коментування ситуації спілкування. • Визначення в усному повідомленні невербальних засобів, які сприяють розумінню змісту повідомлення. • Моделювання обговорення актуальної проблеми в чаті. • Зіставлення змісту прочитаного з власними ціннісними орієнтирами. • Коментування інформації,
--	---	---

підтекст, наводить аргументи для спростування або підтвердження суджень, коментує підтекст, наводить приклади з особистого та суспільного досвіду [9 МОВ 2.2.2-1] робить аргументовані висновки про наявність у тексті ознак маніпулятивного впливу, доречно цитуючи відповідні фрагменти [9 МОВ 2.4.2-2] створює самостійно тексти, використовує різні форми їх презентації для досягнення відповідної комунікативної мети [9 МОВ 3.1.5-1] визначає та характеризує системні міжрівневі взаємозв'язки між мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їх функціонування на основі узагальнення власних спостережень за мовою і мовленням [9 МОВ 4.1.1-1] використовує знання про системність мовних явищ для вдосконалення власного мовлення [9 МОВ 4.1.1-2]		оцінювання її крізь призму власного життєвого досвіду. • Розпізнавання фактів і суджень, коментування підтексту почутого повідомлення, розрізнення елементів маніпуляції та пропаганди. • Створення мініпроєкту «Просте ускладнене речення в тексті улюбленого художнього твору» або «Односкладні речення в текстах пісень сучасних співаків /співачок». Уроки розвитку мовлення 1. Створення та розігрування діалогів відповідно до запропонованої ситуації (офіційна й неофіційна розмова, діалог-домовленість). 2. Есе в публіцистичному стилі на патріотичну тему (орієнтовні теми: «Україна – країна непереможних людей», «Україна. Незламна країна», «Нескорені українці», «Україна – це ми. Ми – це Україна»). 3. Усний виступ перед однолітками (орієнтовні теми: «Як не стати жертвою "нечесної" реклами»; «Базові принципи нетикету (диджитал-етикету)», «Умови успішного спілкування в молодіжному середовищі»).
---	--	---

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
СИНТАКСИС. ПУНКТУАЦІЯ		

Складне речення. Складносурядне речення

Ціннісні орієнтири

- Вияв почуття патріотизму, гордості за свою країну. Усвідомлення необхідності бути готовим і здатним дотримуватися морально-етичних норм стосовно дорослих і ровесників / ровесниць у школі, позашкільному житті, удома, у суспільно корисній діяльності.
- Ощадливість, раціональне використання коштів, планування витрат, стимулювання лідерських ініціатив.
- Знаходження способів розв'язання суспільно важливих питань.
- Уміння відмовлятися від пропозицій, які загрожують життю і здоров'ю.

<i>Учень / учениця:</i> обговорює актуальність, жанрово-родову належність почутого тексту, ідейно-тематичні та загальні естетичні особливості, зв'язок тексту із ситуацією спілкування [9 MOB 1.1.2-2] переказує почуте повідомлення стисло, акцентуючи увагу на змісті в цілому, на окремих важливих деталях або фрагментах почутого повідомлення відповідно до мети і ситуації спілкування [9 MOB 1.2.1-1] самостійно складає і komponує складний план [9 MOB 1.2.2-1] самостійно передає за допомогою різних способів і засобів візуалізації власне розуміння почутого повідомлення, структуруючи інформацію [9 MOB 1.2.3-1] окреслює тематику та проблематику почутого повідомлення для подальшої інтерпретації [9 MOB 1.4.1-1]	МОВНА ЛІНІЯ • Складне речення та його ознаки. Засоби зв'язку частин складного речення. Типи складних речень: сполучникові (складносурядні та складнопідрядні) і безсполучникові. • Складносурядне речення, його будова й засоби зв'язку частин. Смислові відношення між частинами складносурядного речення (єднальні, протиставні, зіставні, розділові). • Розділові знаки між частинами складносурядного речення. МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Інформаційні жанри журналістики: замітка, репортаж, стаття, інтерв'ю (загальне ознайомлення). • Реферат. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Які основні критерії розмежування типів складних речень? 2. Чи можна частину складного речення називати реченням? Чому? 3. Що спільного й відмінного між простим і складним реченням? 4. Що спільного й відмінного у вживанні розділових знаків між однорідними членами речення та між частинами складносурядного речення?	МОВНА ЛІНІЯ • Розпізнавання типів складних речень у тексті. • Визначення засобів зв'язку частин складносурядного речення. • Визначення смислових відношень між частинами складносурядного речення. • Розмежування складних і простих ускладнених речень. • Лінгвістичне мінідослідження. • Перебудова простих речень на складносурядні й навпаки. • Складання складносурядних речень відповідно до комунікативного завдання. • Складання складносурядних речень за схемами. • Побудова схем до складносурядних речень. • Синтаксичний розбір складносурядного речення (за опорною схемою). • Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків між частинами складносурядного речення, записування правильно речень із вивченими пунктограмами. • Пригадування або пошук у довідкових джерелах прислів'їв, які за будовою є складносурядними реченнями. • Складання алгоритму розмежування типів складних речень. • «Кубування» (відповіді на 6 запитань різних типів, що стосуються теми; використання куба з написами).
---	--	--

поєднує подану в різні способи інформацію з кількох текстів у цифровому середовищі [9 МОВ 2.2.5-1] робить аргументовані висновки про наявність у тексті ознак маніпулятивного впливу, доречно цитуючи відповідні фрагменти [9 МОВ 2.4.2-2] передає зміст прочитаного з кількох джерел, узагальнюючи, скорочуючи, доповнюючи словесно інформацію (реферат, тези тощо) [9 МОВ 2.6.1-1] оформлює власне висловлення з дотриманням принципів академічної доброчесності [9 МОВ 3.1.3-1] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 МОВ 3.1.4-1] усуває недоліки у структурі тексту, враховуючи стилістичні та жанрові особливості тексту [9 МОВ 3.3.2-2] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання		МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Читання та аналіз текстів, які містять складносурядні речення, зокрема текстів про благодійництво. • Читання вголос складносурядних речень із правильною інтонацією. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Формулювання запитань за змістом прочитаного тексту. • Відновлення деформованого тексту. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Створення усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Визначення мети, теми та ідеї інформації; передавання /відтворення її графічно (карти, схеми, плани, моделі тощо), визначення фейкової інформації. • Написання висновків на основі почутої інформації. • Створення текстів, логічне структурування власного тексту; удосконалення змісту. • Створення тексту в публіцистичному стилі з використанням складносурядних речень (орієнтовні теми: «Фізика навколо нас», «Спортивні тріумфи України», «Футбол – гра витривалих», «Друзі реальні чи віртуальні?»). • Підготовка реферату (на основі кількох джерел). Уроки розвитку мовлення 1. Усний стислий переказ медіатексту з обґрунтуванням актуальності та достовірності інформації. 2. Інтерв'ю (замітка, репортаж) для розміщення на вебсайті закладу освіти з метою
---	--	---

певних мовних одиниць [9 МОВ 4.1.2-1]		поширення об'єктивної та точної інформації про подію чи явище. 3. Письмовий докладний переказ тексту публіцистичного стилю з творчим завданням (за самостійно складеним складним планом). 4. Аналіз письмового переказу.
--	--	--

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
Складнопідрядне речення <u>Ціннісні орієнтири</u> • Усвідомлення потреби вчитися з метою самовдосконалення та самореалізації. • Духовна спадкоємність героїв української історії та сучасних звиязців. Зацікавленість світовими культурними набутками, повага до розмаїття культурного вираження різних народів. • Готовність брати на себе відповідальність; розуміння ролі комунікативних умінь для успішної професійної кар'єри. • Толерантне ставлення до представників різних національностей, людей з інвалідністю.		
<i>Учень / учениця:</i> адекватно реагує на почуте, демонструючи розуміння комунікативних намірів співрозмовника [9 МОВ 1.1.2-3] переказує почуте повідомлення творчо, акцентуючи увагу на змісті в цілому, на окремих важливих деталях або фрагментах почутого повідомлення відповідно до мети і ситуації спілкування [9 МОВ 1.2.1-1] самостійно передає за допомогою різних способів і засобів візуалізації власне розуміння почутого повідомлення, структуруючи інформацію [9 МОВ 1.2.3-1]	МОВНА ЛІНІЯ • Складнопідрядне речення, його будова та засоби зв'язку частинами. Сполучники підрядності та сполучні слова як засіб зв'язку частин складнопідрядного речення. Розділові знаки між частинами складнопідрядного речення. • Основні види підрядних частин: означальні, з'ясувальні, обставинні (способу дії та ступеня, порівняльні, місця, часу, мети, причини, умови, наслідкові, допустові). • Складнопідрядні речення з кількома підрядними: з однорідною, неоднорідною, послідовною підрядністю. Розділові знаки між частинами складнопідрядного речення з кількома підрядними. МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Ділові папери. Звіт про виконану роботу. • Дискусія як форма	МОВНА ЛІНІЯ • Розмежування складнопідрядних і складносурядних речень у тексті. • Розпізнавання складнопідрядних речень із підрядними частинами різних видів. • Визначення засобів зв'язку частин складнопідрядного речення. • Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків між частинами складнопідрядного речення, записування речень із вивченими пунктограмами. • Виправлення пунктуаційних помилок у складнопідрядному реченні. • Побудова схем складнопідрядних речень та складання речень за схемами. • Лінгвістичне мінідослідження. • Добирання синонімічних варіантів серед різних типів складних речень, у тому числі

знаходить потрібну інформацію, відому або нову, в одному чи кількох джерелах і використовує її відповідно до самостійно визначених цілей [9 MOV 1.3.1-1] окреслює тематику та проблематику почутого повідомлення для подальшої інтерпретації [9 MOV 1.4.1-1] аналізує стильові, естетичні та мовні особливості почутого повідомлення [9 MOV 1.4.3-1] дослухається до інших думок, демонструючи готовність до зміни власної позиції за умови отримання достатньої аргументації [9 MOV 1.5.1-6] логічно й послідовно презентує в доцільній жанровій формі власні погляди, ідеї, переконання, підкріплюючи їх аргументами та наводячи доречні приклади із власного або суспільно-історичного досвіду [9 MOV 1.6.1-1] комунікує, визнаючи право на існування іншої думки, з дотриманням принципів етики спілкування, норм літературної вимови [9 MOV 1.6.1-2] виявляє і передбачає емоційні реакції в різних ситуаціях спілкування [9 MOV 1.8.1-1]	колективного обговорення. Правила ведення дискусії. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Що спільного й відмінного між складносурядними та складнопідрядними реченнями? 2. Слова яких частин мови можуть виконувати роль сполучних слів у складнопідрядних реченнях? 3. Чому не можна лише за допомогою питання визначати вид підрядної частини в складнопідрядному реченні? 4. Як відрізнити просте речення з порівняльним зворотом від складнопідрядного з підрядною порівняльною частиною?	складнопідрядних. • Доповнення фрагментів речень однією чи кількома підрядними частинами. • Лінгвістичний експеримент (змінювання місця розташування підрядної частини). • Перебудова простих речень із дієприслівниковими чи дієприкметниковими зворотами на синонімічні складнопідрядні. • Створення діаграми Венна «Складносурядні й складнопідрядні речення». • Добирання сполучників чи сполучних слів для зв'язку частин складнопідрядних речень відповідно до комунікативної мети. • Установлення відповідності між реченнями та схемами речень. • Синтаксичний розбір складнопідрядного речення (за опорною схемою). • Підготовка постера «Види підрядних частин». МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • виправлення помилок, допущених у будові складнопідрядних речень. • Аудіювання, читання та аналіз текстів, які містять складнопідрядні речення. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Розмежування в тексті фактичної інформації та суб'єктивних суджень. • Написання мінітексту в публіцистичному стилі з використанням складнопідрядних речень. • Обґрунтування ролі складнопідрядних речень у текстах публіцистичного, наукового стилів, у яких ідеться про видатних українських учених або про батьківську оселю. • Створення устного
---	---	---

розмежовує в тексті фактичну інформацію та суб'єктивні судження наводить аргументи для спростування або підтвердження суджень [9 МОВ 2.2.2-1] поєднує подану в різних способи інформацію з кількох текстів у цифровому середовищі [9 МОВ 2.2.5-1] аргументовано висловлюється про актуальність і достовірність інформації на основі власного досвіду, аналізу прочитаного тексту та критичних суджень інших осіб [9 МОВ 2.4.2-1] використовує для виконання завдань текстові / медіатекстові джерела, інформацію з яких вважає достовірною та надійною, аргументує вибір таких джерел [9 МОВ 2.5.1-1] представляє текстову інформацію з одного або кількох джерел комбінуючи різні способи і засоби візуалізації змісту [9 МОВ 2.6.1-2] записує власне або чуже мовлення, використовуючи в разі потреби відповідні прийоми оптимізації викладу думок (різні графічні прийоми, скорочення, виділення тощо) та засоби мовної виразності [9 МОВ 3.1.1-1] створює та презентує		висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Написання замітки про прогулянку рідним містом (селищем) чи парком (із використанням підрядних місця), про туристичний похід (із використанням підрядних мети, допустових), про шкільне життя (із використанням підрядних часу, причини) тощо. • Підготовка усної розповіді про найкращі моменти дитинства з використанням підрядних часу, місця, причини. • Використання складнопідрядних речень в описі, у тому числі в описі за картиною. • Створення діалогу з підрядними частинами умови, учасники якого мають досягти компромісу. • Усне пояснення (обґрунтування) своїх дій, вчинків чи намірів у офіційно-діловому стилі з використанням складнопідрядних речень із підрядними причинами. • Оцінювання життєвих явищ, моральних, суспільних, історичних та інших проблем сучасності, висловлення щодо них власного ставлення. • Відтворення почутого повідомлення за допомогою засобів візуалізації (малюнок, схема, таблиця, комікс тощо), структурування інформації. • Коротке повідомлення (на основі кількох джерел) у публіцистичному стилі на морально-етичну або суспільну тему. • Створення мінітекстів із використанням складнопідрядних речень (орієнтовні теми: «Моє місто (село) в майбутньому», «Школа моєї мрії», «Що робить мене щасливим(ою)» тощо). • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними
---	--	---

тексти різних типів, стилів і жанрів на актуальну самотійно визначену тематику [9 MOV 3.1.2-1] зіставляє власну думку, зафіксовану в письмовій формі, із думкою інших осіб [9 MOV 3.1.2-2] обстоює власну позицію щодо порушеної проблеми, аналізуючи та узагальнюючи різні погляди та ідеї [9 MOV 3.1.2-3] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 MOV 3.1.4-1] створює у цифровому середовищі повідомлення/ медіатексти різних жанрів (дописи, коментарі, статті, замітки тощо) із застосуванням гіпертекстових посилань для обговорення особистих і соціально важливих проблем [9 MOV 3.2.1-1] ідентифікує різні види помилок на рівні змісту, структури та мовного оформлення, виправляє та обґрунтовує зроблені виправлення з урахуванням засвоєних мовних норм [9 MOV 3.3.1-1] аналізує окремі мовні		орієнтирами (орієнтовні теми: «Чи потрібно зберігати таємниці», «Песимісти – погані співрозмовники», «Що значить бути тактовним», «Чим прекрасне почуття закоханості»). • Укладання переліку найбільших водних об'єктів на території України із зазначенням короткої характеристики у вигляді складнопідрядного речення. • Виконання проєкту в групах (наприклад, складання електронного списку відтворення уривків пісень, у яких є складнопідрядні речення). Уроки розвитку мовлення 1. Звіт про виконану роботу. 2. Письмове повідомлення (допис, коментар, стаття, замітка тощо) у цифровому середовищі із застосуванням гіпертекстових посилань та візуалізації для обговорення особистих і соціально-важливих проблем (письмово). 3. Дискусія про вплив сучасних технологій на розмаїття світу природи з використанням складнопідрядних речень із різними видами підрядних. 4. Твір-роздум (за самотійно складеним складним планом). 5. Аналіз письмового твору.
---	--	--

явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 МОВ 4.1.2-1]		
--	--	--

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
Безсполучникове складне речення <u>Ціннісні орієнтири</u> • Усвідомлення обов'язку кожної людини творити добро словом і ділом. • Знаходження способів розв'язання суспільно важливих питань, захист й утвердження соціально прийнятних і схвалених норм поведінки. • Усвідомлення необхідності здобування нових знань, пошукової діяльності. • Родинно-побутова культура: глибока й усеперемагаюча материнська, батьківська любов до дітей, шанобливе ставлення до бабусі й дідуся, родичів, прив'язаність до отчого дому. • Дотримання правил безпечної поведінки.		
<i>Учень / учениця:</i> виявляє невербальні засоби, що вказують на наявність у почутому повідомленні прихованої інформації, передає прихований зміст почутого [9 МОВ 1.1.3-2] переказує почуте повідомлення вибірково, стисло, акцентуючи увагу на змісті в цілому, на окремих важливих деталях або фрагментах почутого повідомлення відповідно до мети і ситуації спілкування [9 МОВ 1.2.1-1] аналізує стильові, естетичні та мовні особливості почутого повідомлення [9 МОВ 1.4.3-1] обґрунтовує зв'язок	МОВНА ЛІНІЯ • Безсполучникове складне речення, його будова. Інтонація. Смислові відношення між частинами безсполучникового складного речення. • Розділові знаки між частинами безсполучникового складного речення. МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Ділові папери. Заява. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Що спільного й відмінного між сполучниковими та безсполучниковими складними реченнями? 2. Чому семантика безсполучникових складних речень багатша й ширша від семантики сполучникових речень? 3. Чи впливає інтонація на вживання розділових знаків між частинами безсполучникового складного речення? Як саме?	МОВНА ЛІНІЯ • Розпізнавання безсполучникових складних речень у тексті. • Визначення смислових відношень між частинами безсполучникового складного речення. • Лінгвістичне мінідослідження. • Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків, між частинами безсполучникових складних речень, записування речень із вивченими пунктограмами. • Складання алгоритму вживання розділових знаків у безсполучникових складних реченнях. • Добирання або складання безсполучникових складних речень із різними розділовими знаками та з різними смисловими відношеннями між частинами. • Виписування з медіатекстів безсполучникових складних речень та аналізування їхньої будови й смислових зв'язків між

почутого повідомлення з власним та суспільно-історичним досвідом [9 MOV 1.4.5-1] визначає позицію співрозмовника/мовця та ступінь досягнення мети комунікації [9 MOV 1.5.1-5] добирає і використовує необхідні вербальні та невербальні засоби для ефективної комунікації з урахуванням ситуації спілкування та комунікативних намірів, соціального і культурного контексту [9 MOV 1.7.1-1] модифікує використання інтонаційних засобів залежно від комунікативної ситуації [9 MOV 1.7.1-3] коментує та обґрунтовує актуальність порушених в одному чи кількох текстах проблем з урахуванням власного досвіду та культурно-історичного контексту [9 MOV 2.2.1-1] характеризує особливості структури тексту, визначаючи функції та роль мовних засобів у ньому [9 MOV 2.4.3-1] на основі прочитаного створює власний або колективний медійний продукт [9 MOV 2.7.2-1] створює та презентує тексти різних типів,		частинами. • Мовознавчий експеримент (заміна безсполучникових складних речень синонімічними складними сполучниковими та порівняння смислових відношень між частинами поданих й утворених конструкцій). • Виразне читання вголос безсполучникових складних речень. • Синтаксичний розбір безсполучникових складних речень (за опорною схемою). • «Коло думок» (обмін думками з метою пошуку відповіді на проблемні запитання). МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Аудіювання, читання та аналіз текстів, які містять безсполучникові складні речення. • Відповіді на запитання за змістом прочитаного чи почутого. • Створення опису літнього ранку з використанням безсполучникових складних речень. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Створення усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Усне висловлення на задану тему; участь в обговоренні проблеми. • Виявлення невербальних засобів, що вказують на наявність у почутому повідомленні прихованої інформації. • Вибіркове, стисле переказування змісту почутого відповідно до поставленого завдання; висловлення своєї думки. • Зіставлення змісту прочитаного з власною позицією;
--	--	--

стилів і жанрів на актуальну самостійно визначену тематику [9 MOV 3.1.2-1] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 MOV 3.1.4-1] аналізує і вдосконалює зміст написаного відповідно до теми та мети висловлювання [9 MOV 3.3.2-1] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 MOV 4.1.2-1]		пошук суперечливої інформації. • Створення аудіо-, відеозапису про особливості інтонування безсполучникових складних речень. • Створення тексту за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіки тощо). • Виконання проєкту в групах. Уроки розвитку мовлення 1. Вибірковий усний переказ тексту наукового стилю з творчим завданням. 2. Письмове звернення до мешканців міста чи села в соцмережах у публіцистичному стилі на теми безпечної поведінки чи охорони довкілля. 3. Письмовий твір у публіцистичному стилі на морально-етичну тему (орієнтовні теми: «Шануйте матерів своїх», «Що єднає родину», «Щоб повірити в добро, треба творити добро», «Хто є моїм захисником / захисницею»).
---	--	--

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
Складне речення з різними видами зв'язку <u>Ціннісні орієнтири</u> • Духовна спадкоємність героїв української історії та сучасних звитяжців. • Усвідомлення значення навколишнього середовища для життя і здоров'я людини; готовність зберігати природні ресурси. • Дбайливе ставлення до особистого, соціального й фізичного добробуту та здоров'я. • Усвідомлення необхідності фінансової грамотності, застосування математичних знань у реальному житті, уміння працювати із числовою інформацією. • Сформованість естетичних почуттів, уявлень і знань про прекрасне в житті та мистецтві.		
<i>Учень / учениця:</i> переказує почуте повідомлення стисло,	МОВНА ЛІНІЯ • Складне речення із сурядним і підрядним зв'язком. Розділові знаки в таких реченнях.	МОВНА ЛІНІЯ • Розпізнавання складних речень із різними видами зв'язку в тексті.

акцентуючи увагу на змісті в цілому, на окремих важливих деталях або фрагментах почутого повідомлення відповідно до мети і ситуації спілкування [9 MOV 1.2.1-1] самостійно складає і komponує складний план [9 MOV 1.2.2-1] прогнозує, як зміна форми почутого повідомлення впливає на зміст, а зміна змісту впливає на форму [9 MOV 1.4.3-2] пояснює причини відповідного емоційного стану в типових життєвих ситуаціях [9 MOV 1.8.1-2] застосовує різні види критичного читання текстів різних стилів, зокрема фрагментарних [9 MOV 2.1.1-1] характеризує особливості структури тексту, визначаючи функції та роль мовних засобів у ньому [9 MOV 2.4.3-1] самостійно добирає та використовує деякі способи творчого експериментування із текстом, зважаючи на власні потреби і мету та усвідомлюючи ризик несприйняття створеного тексту [9 MOV 2.7.2-2] записує власне або чуже мовлення, використовуючи у разі потреби відповідні прийоми оптимізації викладу думок (різні	• Складне речення із сполучниковим і безсполучниковим зв'язком. МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Оперативне повідомлення, яке містить суспільно важливу й актуальну інформацію (новина). Основні характеристики такого повідомлення (новини): актуальність, суспільна значущість або інтерес, об'єктивність, достовірність. Загальні вимоги до написання оперативного повідомлення (новини). ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чим складні речення з рідними видами зв'язку відрізняються від складнопідрядних речень із кількома підрядними? 2. Чому складні речення з різними видами зв'язку більше поширені в науковому, публіцистичному стилях, а менше – у розмовному?	• Визначення структури складного речення з різними видами зв'язку. • Лінгвістичне мінідослідження. • Перебудова кількох простих речень на складне з різними видами зв'язку. • Побудова складних речень із різними видами зв'язку з використанням фразеологізмів. • Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків між частинами складних речень, записування речень із вивченими пунктограмами. • Складання складних речень із різними видами зв'язку відповідно до комунікативного завдання, а також за схемами. • Побудова схем складних речень із різними видами зв'язку. • Синтаксичний розбір складних речень із різними видами зв'язку (за опорною схемою). • Робота в групах «Навчаючи, учуся». МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Аудіювання, читання та аналіз текстів, які містять складні речення з різними видами зв'язку. • Визначення теми, мікротем та основної думки тексту. • Визначення типу та стилю мовлення тексту. • Передавання суті інформації одним складним реченням із різними видами зв'язку. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами (орієнтовні теми: «Моя майбутня професія», «Яким має бути справжній друг»). • Визначення мети, теми, актуальності інформації; передавання /відтворення її графічно (графіки, схеми, плани, моделі тощо).
--	---	---

графічні прийоми, скорочення, виділення тощо) та засоби мовної виразності [9 МОВ 3.1.1-1] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 МОВ 3.1.4-1] створює в цифровому середовищі повідомлення/ медіатексти різних жанрів для обговорення соціально важливих проблем [9 МОВ 3.2.1-1] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 МОВ 4.1.2-1]		- Створення текстів, логічне структурування власного тексту; удосконалення змісту. - Редагування речень і текстів. Уроки розвитку мовлення - Письмове оперативне повідомлення (новина) на основі власних спостережень чи інформації із ЗМІ, соцмереж, на теми, пов'язані з подіями в закладі освіти, населеному пункті, Україні, світі або з діяльністю відомих осіб тощо. - Тези науково-пізнавальної чи публіцистичної статті. - Стислий письмовий переказ тексту наукового стилю з використанням складних речень із різними видами зв'язку (за самостійно складеним складним планом). - Сприймання письмового тексту (читання мовчки тексту, аналіз прочитаного та виконання завдань за змістом, у т.ч. завдання на перетворення інформації з однієї форми в іншу – схема, таблиця, графік).
---	--	---

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
Чуже мовлення. Діалог <u>Ціннісні орієнтири</u> - Розуміння суті понять патріотизму та відповідальності за долю батьківщини. - Усвідомлення ролі комунікативних умінь для майбутньої професійної кар'єри. - Вияв толерантності до поглядів і суджень співрозмовників під час спілкування. - Бережне ставлення до довкілля, усвідомлення взаємозв'язку власного здоров'я зі станом екології. - Повага до правових норм; усвідомлення необхідності конструктивної участі в громадському житті.		
Учень / учениця:	МОВНА ЛІНІЯ Способи передачі чужого	МОВНА ЛІНІЯ Розпізнавання речень із

свідомо застосовує прийоми активного слухання [9 MOV 1.1.1-1] переказує почуте повідомлення творчо, акцентуючи увагу на змісті в цілому, на окремих важливих деталях або фрагментах почутого повідомлення відповідно до мети і ситуації спілкування [9 MOV 1.2.1-1] самостійно створює конспект, тези почутого, доцільно використовуючи цитати, скорочення, умовні позначення, символи тощо [9 MOV 1.2.2-1] визначає основну мету та прогнозує наміри співрозмовника, у разі потреби ставлячи уточнювальні запитання та цитуючи почуте, для налагодження комунікативної взаємодії та порозуміння [9 MOV 1.4.4-1] логічно й послідовно презентує в доцільній жанровій формі власні погляди, ідеї, переконання, підкріплюючи їх аргументами та наводячи доречні приклади із власного або суспільно-історичного досвіду [9 MOV 1.6.1-1] доречно використовує цитати з різних джерел для підтвердження та увиразнення власних поглядів, ідей, переконань [9 MOV 1.6.1-3]	мовлення. Пряма та непряма мова. Речення з прямою мовою. Розділові знаки в реченні з прямою мовою. • Заміна речень із прямою мовою на речення з непрямою мовою. • Цитата як спосіб передачі чужого мовлення. Способи оформлення цитат. Розділові знаки для оформлення цитат. • Діалог. Розділові знаки в діалозі. МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Конспектування як різновид стислого переказу почутого. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чим речення з прямою мовою відрізняється від цитати? 2. Яким реченням за будовою може бути пряма мова: простим чи складним? А слова автора? 3. У яких стилях мовлення найширше представлено речення з прямою мовою, а в яких – цитати?	прямою та непрямою мовою в тексті. • Лінгвістичне мінідослідження. • Замінювання речень із прямою мовою на речення з непрямою мовою і навпаки. • Складання речень із прямою мовою за схемами. • Схематичне зображення речення з прямою мовою. • Визначення пунктограм, обґрунтування вживання розділових знаків у реченні з прямою мовою, у діалозі, для оформлення цитат, записування речень із вивченими пунктограмами. • Виправлення пунктуаційних помилок, допущених у реченнях із прямою мовою та в діалозі. • Добирання цитат із віршів чи пісень певної тематики. • Робота в групах «Навчаючи, учуся». МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Аудіювання, читання й аналіз текстів, у тому числі діалогів. • Виразне читання речень із прямою мовою для передачі особливостей того, кому вона належить. • Виразне читання вголос діалогів за особами. • Обмін думками на теми, пов'язані із життєвим досвідом та ціннісними орієнтирами (орієнтовні теми: «Про що ви зняли б свій перший фільм», «Коли праця стає творчістю», «За що я люблю свою батьківщину»). • Створення усного висловлення, пов'язаного з конкретною життєвою ситуацією. • Добирання з текстів художніх творів чи з текстів офіційних промов цитат, які можна було б розмістити на білбордах, банерах, афішах. • Складання речень із прямою мовою відповідно до
--	--	---

формулює логічні та послідовні висновки на основі аналізу структурно-змістової єдності та інтерпретації кількох прочитаних текстів [9 МОВ 2.2.7-1] аргументовано висловлюється про актуальність і достовірність інформації на основі власного досвіду, аналізу прочитаного тексту та критичних суджень інших осіб [9 МОВ 2.4.2-1] Використовує для виконання завдань текстові / медіатекстові джерела, інформацію з яких вважає достовірною та надійною, аргументує вибір таких джерел [9 МОВ 2.5.1-1] на основі прочитаного створює власний або колективний медійний продукт [9 МОВ 2.7.2-1] записує власне або чуже мовлення, використовуючи у разі потреби відповідні прийоми оптимізації викладу думок (різні графічні прийоми, скорочення, виділення тощо) та засоби мовної виразності [9 МОВ 3.1.1-1] створює та презентує тексти різних типів, стилів і жанрів на актуальну самостійно визначену тематику [9 МОВ 3.1.2-1]		комунікативного завдання на основі чужих висловлень. • Редагування речень із прямою або непрямою мовою. • Створення та розігрування діалогів-обговорень чи діалогів-домовленостей із використанням фразеологізмів. • Створення діалогу на основі прочитаного / почутого тексту; відтворення ситуації за допомогою речень із прямою мовою. • Доведення власної думки цитуванням. • Створення розповіді на основі коміксу, введення до неї діалогу. • Написання есе в публіцистичному стилі з використанням речень із прямою мовою, цитати (орієнтовні теми: «У світі музики», «Футбол – моє захоплення», «Заповітна мрія», «За мир потрібно боротися»). • Стисле переказування змісту почутого інтерв'ю з відомою людиною з використанням речень із прямою чи непрямою мовою; висловлення своєї думки. • Оцінювання медіатексту, апелювання до власних знань, позицій чи поглядів; зіставлення змісту прочитаного з власними ціннісними орієнтирами; пошук суперечливої інформації. • Виконання проекту (колективне створення медійного продукту на основі прочитаного). Уроки розвитку мовлення 1. Конспектування сприйнятого на слух публіцистичного тексту. 2. Вибірковий усний переказ тексту художнього стилю, у якому використано речення з прямою мовою або діалог (за самостійно складеним планом). 3. Есе на суспільну та морально-етичну тему з використанням цитат відомих людей, речень із прямою чи непрямою мовою (орієнтовні теми: «Чи важливо
--	--	---

складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 МОВ 3.1.4-1] аналізує і вдосконалює зміст написаного відповідно до теми та мети висловлювання [9 МОВ 3.3.2-1] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 МОВ 4.1.2-1]		бути відповідальним», «Моє майбутнє залежить від мене», «Мої сильні й слабкі сторони», «Яке воно, справжнє кохання»). 4. Аналіз письмового есе.
---	--	---

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ВИВЧЕНОГО <u>Ціннісні орієнтири</u> • Сприйняття освіти, навчальних досягнень, зокрема у вивченні мови, як цінностей, готовність удосконалювати знання мови та власне мовлення впродовж життя, розвивати мовне чуття; усвідомлення потреби вчитися з метою самовдосконалення і самореалізації. • Усвідомлення наслідків, що можуть бути спричинені непорозуміннями між рідними людьми. Тактовність, вміння уникати конфліктів. • Цінування внутрішньої краси людини, її праці, досягнень, здобутків. • Прагнення поглиблювати уявлення про цілісну наукову картину світу для суспільно-технологічного розвитку.		
<i>Учень / учениця:</i> аналізує стильові, естетичні та мовні особливості почутого повідомлення [9 МОВ 1.4.3-1]	МОВНА ЛІНІЯ Звук. Слово. Речення. Текст • Звук як найменша одиниця мови й мовлення. Звуки та букви. • Значущі частини слова.	МОВНА ЛІНІЯ • Записування слів фонетичною транскрипцією. • Розрізнення слів різних частин мови в реченні й тексті. • Розбір слів за будовою. • З'ясування лексичного

коментує та обґрунтовує актуальність порушених в одному чи кількох текстах проблем з урахуванням власного досвіду та культурно-історичного контексту [9 MOV 2.2.1-1] формулює логічні та послідовні висновки на основі аналізу структурно-змістової єдності та інтерпретації кількох прочитаних текстів [9 MOV 2.2.7-1] з'ясовує важливість і прогнозує доцільність подальшого використання інформації, здобутої з кількох текстів з урахуванням прочитаного [9 MOV 2.4.1-1] створює текст на основі кількох графічних джерел інформації, аналізуючи, порівнюючи, систематизуючи, узагальнюючи та оцінюючи її [9 MOV 2.6.2-1] складає та оформлює власні тексти різних типів, стилів і жанрів відповідно до усталених словотвірних, лексичних, орфографічних, граматичних, пунктуаційних і стилістичних норм [9 MOV 3.1.4-1] добирає виражальні мовні засоби, виявляючи творчу індивідуальність [9 MOV 3.1.5-2] виконує різні ролі у груповій онлайн-комунікації, обирає	Словотворення. • Лексичне значення слова. Словниковий склад української мови. • Поділ слів на частини мови. • Словосполучення і речення. Типи речень. • Речення і текст як одиниці комунікації (спілкування). Завершеність, логічна цілісність, зв'язність, структурна оформленість тексту. Практикум із культури мовлення • Орфоепічні помилки. • Лексичні помилки: уживання слів у невласивому значенні; тавтологія; уживання зайвого слова; уживання слів, не властивих українській мові; неправильне вживання фразеологізмів тощо. • Граматичні помилки: неправильне утворення та вживання відмінкових форм іменників, прикметників, числівників, займенників; неправильне утворення ступенів порівняння прикметників і прислівників; неправильне поєднання числівників з іменниками та вживання числівників на позначення часу; неправильне утворення форм дієприкметників і дієприслівників; неправильне утворення форм наказового способу дієслова; неправильне узгодження слів у словосполученні; неправильна відмінкова форма залежного слова в словосполученні; неправильний вибір прийменника; порушення зв'язку між підметом і присудком; неправильне поєднання	значення слова за словником. • Наголошування слів. • Розпізнавання слів різних частин мови. • Синтаксичний розбір словосполучень і речень. • Визначення синтаксичної ролі слів різних частин мови. • Визначення головних і другорядних членів речення. • Розрізнення різних типів речень у тексті. • Аналізування ролі відповідної синтаксичної конструкції в тексті. • Замінювання в тексті речень певного типу реченнями іншого типу; обґрунтування необхідності такої заміни. • Виявлення в медіатекстах, зокрема в оголошеннях, рекламі, публічних виступах, а також у текстах сучасних українських пісень лексичних, граматичних помилок. • Доповнення речень словами різних частин мови у відповідній відмінковій формі. • Поєднання числівників з іменниками. • Уживання числівників на позначення часу. • Утворення ступенів порівняння прикметників і прислівників. • Редагування словосполучень і речень, у яких допущено граматичні помилки. • Укладання ілюстративної добірки найпоширеніших видів граматичних помилок (на основі різних джерел). • Творення форм слів та вибір необхідної граматичної форми для побудови речення. • Складання речень різних типів зі словами певної лексичної групи чи словами в певних граматичних формах. • Групування слів, ужитих у реченні чи в тексті, за видами орфограм.
---	---	---

потрібні стратегії співпраці в різних ситуаціях спілкування [9 MOV 3.2.2-1] ідентифікує різні види помилок на рівні змісту, структури та мовного оформлення, виправляє та обґрунтовує зроблені виправлення з урахуванням засвоєних мовних норм [9 MOV 3.3.1-1] визначає та характеризує системні міжрівневі взаємозв'язки між мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їх функціонування на основі узагальнення власних спостережень за мовою і мовленням [9 MOV 4.1.1-1] використовує знання про системність мовних явищ для вдосконалення власного мовлення [9 MOV 4.1.1-2] аналізує окремі мовні явища в усному мовленні, текстах і робить висновки щодо функціонування та доцільності використання певних мовних одиниць [9 MOV 4.1.2-1] творчо використовує мовні засоби, обираючи із запропонованих варіантів нестандартні рішення, виявляючи художньо-образне, асоціативне мислення [9 MOV 4.2.1-1] використовує різноманітні стратегії (зокрема вільний запис асоціацій, «карти	однорідних членів речення; неправильна побудова речень із дієприслівниковими та дієприкметниковими зворотами; порушення необхідного порядку слів; неправильне поєднання частин складних речень тощо. Практикум із правопису • Подвоєні букви. • М'який знак. • Апостроф. • Написання <i>и, і</i> в словах іншомовного походження. • Написання префіксів. • Написання складних слів. • Написання прислівників окремо, разом, з дефісом. • Написання <i>не</i> з різними частинами мови. • Велика буква у власних назвах. • Кома, тире та двокрапка в простому ускладненому реченні. • Кома, крапка з комою, тире та двокрапка між частинами складного речення. МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Доповідь як публічне повідомлення. Основні правила підготовки тексту доповіді. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 1. Чому слово посідає особливе місце серед мовних одиниць? 2. За якими критеріями всі слова поділено на частини мови? 3. Чи згодні ви з тим, що слово може повноцінно «розкрити» себе лише в контексті (у реченні, тексті)? Поясніть свою відповідь.	• Визначення орфограм і пунктограм, обґрунтування їх, добирання власних прикладів на аналогічні орфограми, записування правильно слів і речень із вивченими орфограмами й пунктограмами. • Ускладнення речень відповідними синтаксичними конструкціями. • Виправлення в реченнях орфографічних і пунктуаційних помилок. • Перебудовування речень із метою зміни вживання розділових знаків у них. • Перевірка й оцінювання мінідиктанту, написаного однокласником / однокласницею. • Пунктуаційний аналіз тексту. • Установлення відповідності між видами пунктограм і прикладами речень; між типами складних речень і прикладами. • Складання «хмари слів» на найпоширеніші орфограми. • Складання словникових диктантів. • Складання тестових завдань. • Створення пам'яток «Слова, у написанні яких часто допускають помилки» або «Слова, наголошування яких треба запам'ятати». • Мальований скрайбінг, малюнкові схеми на тему «Орфографія. Пунктуація». • Інтерактивні стратегії (квест, турнір, вільний запис асоціацій, складання списків дивних ідей, «карти знань» тощо). • Інтелектуальна гра «Ерудит». МОВЛЕННЄВА ЛІНІЯ • Аудіювання, читання, інтерпретація текстів. • Визначення проблематики тексту (кількох текстів), обґрунтування актуальності порушеної проблеми. • Визначення типу й стилю мовлення тексту, теми й
--	---	---

знань», складання списків дивних ідей тощо) для продукування нових мистецьких ідей, використовує і доопрацьовує ідеї інших осіб на засадах академічної доброчесності [9 МОВ 4.2.3-2]		основної думки. • Визначення тематичних речень і мікротем, обґрунтування поділу тексту на абзаци. • Доповнення медіатексту реченнями відповідного типу. • виправлення лексичних, граматичних помилок на основі спостереження за мовленням однолітків, дорослих або ведучих теле-, радіопрограм. • Обмін думками на теми, пов'язані із ціннісними орієнтирами. • Складання складних речень відповідно до комунікативного завдання, а також за схемами. • Формулювання запитань за прочитаним текстом, у тому числі пов'язаних з орфографією та пунктуацією. • Створення реклами про здорове харчування з використанням вставних слів (сполучень слів, речень). • Пояснення значення фразеологізму чи крилатого вислову з використанням простих ускладнених або складних речень. • Усне висловлення на задану тему; участь в обговоренні проблеми. • Створення діалогів-рефлексій на основі аналізу власних навчальних досягнень. • Написання есе «Куди мене веде ця стежка». • Створення тексту за визначеними характеристиками на основі певної графічної інформації (діаграми, графіки тощо). • Удосконалення написаного, зокрема шляхом виявлення та виправлення граматичних і лексичних помилок. • Складання слоганів для реклами. • Виконання проекту в групах. Уроки розвитку мовлення
---	--	--

		1. Підготовка доповіді на морально-етичну та суспільну теми в публіцистичному стилі (орієнтовні теми: «Чому я пишаюся своєю державою?», «Хто для мене є взірцем», «Як краще досягти успіху – самотужки чи в колективі», «Життя – найвища цінність»). 2. Аналіз доповіді, зокрема щодо дотримання лексичних і граматичних норм.
--	--	--